

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Studia občanské společnosti

Bc. Nikola Odložilová

**Dopady hovorů z nenávisti v online prostoru na nestátní neziskové
organizace zabývající se obhajobou práv Romů**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Selma Muhič Dizdarevič, Ph.D.

Praha 2023

Závazné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím pramenů a literatury řádně citovaných a uvedených v seznamu literatury. Práci jsem nevyužila k získání jiného nebo stejného titulu.“

„Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text v plné verzi nebo její části.“

V Praze dne 30. 6. 2023

Podpis:.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní Mgr. Selmě Muhič Dizdarevič, Ph.D. za její čas a ochotu při konzultacích a za cenné rady a připomínky, které mi při nich poskytla.

Mé poděkování dále patří organizaci ROMEA a jejím zaměstnancům, kteří mi věnovali svůj čas a poskytli cenné informace.

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Organizace občanské společnosti	10
1.2. Kategorizace organizací občanské společnosti	11
1.1. Funkce organizací občanské společnosti	13
1.2. Organizace občanské společnosti v kontextu teorie heterogenity.....	14
2. Současná situace romské menšiny – fenomén anticiganismu	15
2.1. Politika vůči romské menšině na mezinárodní úrovni	16
2.2. Situace v České republice	18
2.3. Role organizací občanské společnosti.....	20
3. Nenávistné projevy	23
3.1. Nenávistné projevy v online prostoru	25
3.2. Přístup sociálních sítí	26
3.3. Legislativní rámec	29
3.4. Svoboda projevu x nenávistné projevy	31
3.5. Monitoring a prevence nenávistných projevů	33
EMPIRICKÁ ČÁST	36
4. Metodologie	36
4.1. Cíl práce a výzkumné otázky	36
4.2. Výzkumná strategie a design	37
4.3. Výběr výzkumného případu.....	38
4.4. Metody sběru dat.....	39
4.5. Analýza dat.....	40
4.6. Etika výzkumu	41
5. Představení vybrané organizace.....	43
6. Výsledky výzkumného šetření.....	45
6.1. Sociální sítě organizace ROMEA	45
6.1.1. Nenávistné projevy - projevy anticiganismu	47
6.1.2. Komentáře vůči organizaci ROMEA.....	50
6.2. Nenávistné projevy vůči organizaci ROMEA.....	52
6.3. Vnímání nenávistných projevů	54
6.4. Řešení nenávistných projevů.....	56
6.4.1. Moderace diskuzí	57
6.4.2. Postupy na sociálních sítích.....	59
6.4.3. Spolupráce s orgány státní moci	61
6.4.4. Osvětové aktivity	63

ZÁVĚR	66
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	68
Seznam analyzovaných dokumentů	76
Přílohy	78

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá nenávistnými projevy v online prostoru v oblasti nestátních neziskových organizací, které obhajují práva Romů. Teoretická část definuje základní pojmy související s organizacemi občanské společnosti, anticiganismem a nenávistnými projevy. Výzkumná část je koncipována jako případová studie s jedním případem, v rámci které byla využita kombinace nevtíravých výzkumných přístupů a polostrukturovaných rozhovorů se zaměstnanci vybrané organizace, kterou se stala ROMEA, o.p.s. Cílem práce je porozumět tomu, jakou zkušenost má organizace s nenávistnými projevy v online prostoru a s jejich dopady na vlastní aktivity. Práce přináší poznatky o tom, s jakými nenávistnými projevy se organizace v online prostoru setkává, jak jsou mezi jejími zaměstnanci vnímány a jak přistupuje k jejich řešení.

Abstract:

This diploma thesis explores online hate speech in context of non-governmental organizations defending the Roma rights. The theoretical part defines basic concepts related to civil society organizations, antigypsyism and hate speech. The research part is designed as a single-case study using a combination of non-intrusive research approaches and semi-structured interviews with employees of the selected organization, which is ROMEA, o.p.s. The aim of the thesis is to understand the organization's experience with online hate speech and its impact on its own activities. The thesis provides insights into what kind of online hate speech the organization faces, how it is perceived among its employees and how the organization approaches the issue.

Rozsah práce:

82,5 NS

Klíčová slova:

Nenávistné projevy; online prostor; anticiganismus; organizace občanské společnosti

Key words:

Hate speech; online space; antigypsyism; civil society organizations

Seznam zkratk:

AVPO ČR - Asociace veřejně prospěšných organizací ČR

ČSÚ - Český statistický úřad

DSA - Digital Services Act

ECRI - European Commission against Racism and Intolerance

EU - Evropská unie

INACH - International Network Against Cyber Hate

OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení

ÚVOD

Hovory z nenávisti, hate speech, nenávistné projevy nebo předsudečné násilí. To vše jsou termíny, které v rámci české společnosti popisují v zásadě jeden a ten samý fenomén. Fenomén, který je spojen především s šířením nenávisti, rasismu, xenofobie, předsudků a netolerance, a jehož projevy mohou mít negativní dopady nejen na jednotlivce, ale i na celé skupiny obyvatel a společnost jako takovou. Pro účely mé práce jsem se rozhodla tento fenomén nazývat nenávistnými projevy. Rozvoj internetu a sociálních médií s sebou přinesl nové nástroje online komunikace, které se staly již běžnou součástí našeho každodenního života. Právě tyto nástroje umožňují rychlé a snadné šíření informací, a to včetně nenávistných projevů. S těmi se můžeme setkat napříč celým internetem, ať už se jedná o diskuzní fóra, články, debaty pod nimi nebo sociální sítě. Debata o nenávistných projevech je spjata s tématy, jako je svoboda projevu, rovnost, důstojnost a práva jednotlivců, skupin a menšin. Jedním z nejčastějších cílů nenávistných projevů jsou právě menšiny, které jsou napadány na základě etnické příslušnosti, národnosti, náboženství nebo třídy (Gagliardone et al., 2015, s. 10-15).

Tato práce se zabývá nenávistnými projevy v online prostoru v oblasti nestátních neziskových organizací, které se zabývají obhajobou práv Romů. Ti tvoří největší národnostní menšinu v České republice a představují zároveň nejvíce ohroženou skupinu, která je nenávistným projevům vystavována (Kalibová, 2011, s. 16). Spolu s nimi ale těmto projevům čelí i organizace, které se Romům snaží pomoci. Dalo by se říci, že nenávistné projevy jsou jednou z „daní“, které tyto organizace platí za to, že podporují skupiny obyvatel, které mohou být v určitých částech společnosti vnímány jako nepopulární. Dle teorie heterogenity jsou to totiž právě organizace občanské společnosti, které zabezpečují služby a zboží těm skupinám obyvatel, kterým to není schopen poskytnout stát ani trh (Weisbrod, 1977 cit. podle Frič a Bútora 2005, s. 162).

Cílem práce je porozumět tomu, jakou zkušenost mají organizace obhajující práva Romů s nenávistnými projevy v online prostoru a s jejich dopady na aktivity organizace. Toto téma jsem si zvolila na základě vlastní zkušenosti z projektu, který se zaměřoval na monitoring sociálních sítí. V rámci něho jsem se setkala s obrovským množstvím nenávistných projevů, mezi kterými nechyběly ty zaměřené proti Romům. Některé z těchto komentářů se vyskytovaly i pod příspěvky neziskových organizací, které se soustředí na romskou tematiku.

Zabývat se nenávisnými projevy optikou organizací občanské společnosti je důležité, protože v současné době není dostatek informací o tom, jaký vliv na ně tyto projevy mají. Organizace občanské společnosti jsou často ty, které na problematiku nenávisných projevů upozorňují a pracují s jejich oběťmi. Je zapotřebí ale zdůraznit fakt, že i ony samy mohou patřit mezi ně. To může být důsledkem nejen nepopularity jejich cílové skupiny ve společnosti, ale také polarizovaného veřejného obrazu na tyto organizace. Část společnosti stále nerozumí aktivitám a cílům organizací občanské společnosti a nahlíží na ně s nedůvěrou, která byla v minulých letech často podporována veřejnými útoky některých médií i politických představitelů (AVPO ČR, 2019, s. 8 - 9). Nenávisné projevy v online prostředí tak mohou pro organizace občanské společnosti představovat jednu z dalších výzev, se kterými se musí při své činnosti potýkat, a tato práce si klade za cíl přinést poznatky o tom, jakou zkušenost s nimi a jejich dopady mají.

Práce je rozdělena na dvě základní části: teoretickou a empirickou. Teoretická část představuje základní teoretické koncepty, ze kterých práce vychází. Vedle organizací občanské společnosti přibližuje situaci romské menšiny, problematiku anticiganismu a samotné nenávisné projevy.

Empirická část se v úvodu věnuje metodologii výzkumu. Ten je koncipován jako případová studie s jedním případem, která je založena na datech z vlastní analýzy sociálních sítí vybrané organizace, rozhovorů s jejími zaměstnanci a analýzy relevantních dokumentů. Po metodologické části následuje představení výsledků výzkumu, které přináší odpovědi na to, s jakými nenávisnými projevy v online prostoru se organizace setkává, jak je vnímá a jak přistupuje k jejich řešení. V samotném závěru je pak shrnuta celková zkušenost vybrané organizace s nenávisnými projevy v online prostoru.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Organizace občanské společnosti

Občanská společnost je tvořena lidmi, kteří se chtějí podílet na veřejné správě věcí. Nejedná se o homogenní celek, a právě proto existuje i několik různých definic občanské společnosti (Frič, 2015, s. 1). Tyto definice se liší především tím, že kladou důraz na odlišné charakteristiky občanské společnosti – od aspektů státní moci, politiky a svobody jednotlivce, až po ekonomické funkce (Anheier, 2005, s. 56). Nicméně Anheier (tamtéž, s. 9) tvrdí, že většina analytiků by se shodla na tom, že: *„moderní občanská společnost je souhrnem institucí, organizací a jednotlivců nacházejících se mezi rodinou, státem a trhem, v nichž lidé dobrovolně sdružují k prosazování společných zájmů.“*

Neziskový, třetí, nevládní, nezávislý nebo dobrovolnický sektor. To vše jsou příklady termínů, se kterými se při popisování občanské společnosti lze setkat, a které se snaží vystihnout jedno a to samé. Snaží se pojmenovat prostor ve společnosti, který je určen pro aktivity a sdružování občanů mimo rodinu, trh, a stát. Nazývat tento sektor jen jako neziskový je ale zavádějící, protože může působit dojmem, že organizace tohoto sektoru zisku nedosahují. Dosahovat ho ale mohou a jejich cílem není jeho následné přerozdělení mezi sebe, ale investice do rozvoje organizace. Označení „třetí sektor“ nedostatečně vymezuje, o jaký sektor se vlastně jedná. Jen informuje o existenci dalšího sektoru vedle trhu a státu. U pojmů nevládní sektor nebo nevládní organizace je problematické především to, že zahrnují i soukromé subjekty orientované na zisk. Nezávislý sektor vzbuzuje dojem, že organizace tohoto sektoru jsou vysoce autonomní, ale přesně nespecifikuje v jaké oblasti. Pravdou ale je, že jen hrstka organizací se obejde bez podpory státu či soukromých organizací. Nedostatkem označení „dobrovolnický sektor“ je jeho zaměření jen na jeden z mnoha aspektů občanské společnosti (Skovajsa a kol, 2010, s. 31-34). Skovajsa a kol. (tamtéž, s. 36) považují za nejvhodnější označení občanský sektor, a to proto, že nejlépe vystihuje organizovanou občanskou společnost v celé její šíři. Občanský sektor je tvořen organizacemi sdružující občany, kteří sdílí společné hodnoty a chtějí společně dosáhnout určitého cíle. Občanský sektor tak podle Potůčka (2005, s. 103) představuje institucionalizované vyjádření života občanské společnosti.

Podle Friče (2015, s. 1) můžeme vymezit čtyři základní oblasti občanské společnosti. Tyto oblasti se od sebe liší na základě toho, zda se jedná o individuální nebo kolektivní činnost a zároveň spontánní nebo formálně organizovanou. Jako spontánní a zároveň

individuální činnost se považuje sousedská výpomoc, aktivismus všedního dne spolu virtuálním aktivismem. Účast ve volbách představuje další oblast občanské společnosti, a to konkrétně formálně organizovanou individuální činnost. Občanská sebeorganizace ad hoc je oblastí, která pokrývá spontánní kolektivní činnosti. Poslední oblast tvoří členství a dobrovolnictví v nestátních neziskových organizacích spolu s transakčním aktivismem. Tyto činnosti se řadí mezi kolektivní a formálně organizované.

Organizace občanského sektoru často vznikají tam, kde na to stát ani trh nestačí, a umožňují občanům se aktivně zapojit do veřejného dění, a tím ho ovlivňovat (Potůček, 2005, s. 104). Stejně jako u pojmu občanská společnost, i pro pojem organizace občanské společnosti nalezneme několik definic a termínů. Ve společnosti se běžně mluví o neziskových, charitativních nebo dobrovolnických organizacích. Skovajsa a kol. (2010, s. 37) vysvětlují, že používání pojmu organizace občanské společnosti je vhodnější, protože přímo odkazuje k jejich souvislosti s občanstvím a dají se pod něj zařadit všechny výše zmíněná označení. Mezi nejpoužívanější definici, která slouží ke snadnějšímu rozpoznávání organizací občanské společnosti po celém světě, patří tzv. strukturálně-operacionální definice od autorů L. M. Salamona a H. K. Anheier, kteří vymezili 5 znaků, které musí organizace splňovat, aby odpovídala charakteristikám občanského sektoru. Mezi tyto znaky patří to, že organizace musí být institucionalizované, musí mít tedy nějakou právní formu. Dále musí mít soukromý charakter, nesmí být závislé na státu. Organizace musí být schopny samosprávy a nesmějí být řízeny zvenčí. Musejí být založené na principu dobrovolnosti, členství v nich je nepovinné. Posledním znakem je zásada nerozdělování zisku mezi své členy, vlastníky či manažery. Organizace mohou generovat zisk, ale ten musí být použit pro další náplň jejich poslání (Anheier, 2005, s. 47 – 49).

1.2. Kategorizace organizací občanské společnosti

Na organizace občanské společnosti lze pohlížet z několika hledisek. Jedním z nich je například členství, které rozděluje organizace na členské, které mají členskou základnu, a lze do nich tzv. vstoupit. Typickou členskou organizací představují například odbory. Protiváhou ke členským organizacím jsou ty nečlenské, které mají jen zaměstnance a členy správních orgánů. V tom případě se jedná například o nadace.

Dalším hlediskem může být typ činnosti, na kterou se organizace zaměřuje. V tomto směru rozdělujeme organizace na servisní, zájmové a advokační. Servisní organizace se

soustředí na poskytování služeb, a to nejen svým členům, ale i lidem mimo organizaci. V zájmových organizacích se sdružují lidé se společným zájmem za účelem trávení volného času a vlastní seberealizace. Advokační organizace věnují své úsilí ochraně a obhajobě veřejného zájmu, který nemusí souviset jen s vlastními členy.

Z hlediska prospěšnosti se rozlišuje, zda se organizace soustředí na svůj vlastní prospěch, ze kterého těží jen její členové. V takovém případě se jedná o vzájemně prospěšné organizace. Veřejné prospěšné organizace, jak už název napovídá, se pak zaměřují na takový prospěch, který je ve veřejném zájmu. (Skovajsa a kol., 2010, s. 41)

Samostatnou kategorizaci organizací občanské společnosti pro Českou republiku vytvořil Frič (2015, s. 3) na základě výše zmíněných hledisek. Vytvořil tak 4 typy organizací. První z nich jsou tradiční zájmové organizace, které se řadí mezi servisní a vzájemně prospěšné. Působí většinou v oblasti sportu, rekreace, zájmových spolků či komunitního rozvoje. Druhým typem jsou obecně prospěšné organizace, které plní také především servisní funkci, ale sledují přitom veřejné prospěšný zájem. Tyto organizace nejčastěji poskytují služby sociální a zdravotní péče, služby ve vzdělávání a humanitární pomoc či charitu. Třetí typ představují tradiční advokační organizace, které jsou vzájemně prospěšné a patří mezi ně například odbory, zaměstnanecké svazy, profesní komory či politické strany. Posledním typem jsou nové advokační organizace s obecně prospěšným zájmem. Tyto organizace se často věnují tématům, jako je ochrana životního prostředí, práva zvířat nebo lidská práva.

Především pro statistické účely se v České republice využívá Klasifikace služeb neziskových institucí sloužících domácnostem podle účelu, neboli CZ-COPNI. Pracuje s ní například Satelitní účet neziskových organizací¹. Tato klasifikace vychází z mezinárodního klasifikačního standardu a sleduje to, na jaké účely neziskové instituce vydávají své prostředky. CZ-COPNI tvoří celkem 9 klasifikačních oddílů: bydlení; zdraví; rekreace a kultura; vzdělávání; sociální péče; náboženství; politické strany, odborové a profesní organizace; ochrana životního prostředí a služby jinde neuvedené (ČSÚ, 2014).

---

¹ Satelitní účet neziskových organizací rozšiřuje informace národních účtů, které sledují údaje o neziskových institucích, a to o několik dalších ukazatelů. Za jeho hlavní přínos se považují data týkající se počtu dobrovolníků a odhadu dobrovolnické práce. (ČSÚ, 2022, s. 1)

1.1. Funkce organizací občanské společnosti

Organizace občanské společnosti plní mnoho funkcí, pro které není ustálená jen jedna kategorizace. Mezi jednu z nejznámějších patří ta od L. Salomona z roku 1999 (cit. podle Frič a Bútora, s. 168-169). Tato kategorizace identifikuje pět funkcí neziskových organizací. První z nich je servisní funkce, která odkazuje k poskytování řady služeb ze strany organizací. Inovační funkce zdůrazňuje, že organizace občanské společnosti musí často řešit situace, pro které zatím nikdo nepřišel s řešením. Další funkci představuje ochrana práv a sociální změny. Od organizací plnících tuto funkci se očekává, že budou chránit a bojovat za práva druhých, nejen svých členů. Expresivní a vůdcovská funkce organizací umožňuje jejím členům vlastní sebevyjádření, a to jak individuální, tak kolektivní. Poslední funkcí je funkce komunitní a demokratizační, která umožňuje vyjádření pluralitních názorů a zájmů, a která také podporuje participaci občanů na veřejné politice.

Pospíšil (2009, s. 4 - 8) identifikoval v odborné literatuře sedm různých funkcí. Mimo pět výše zmíněných, uvádí navíc funkci charitativní a filantropickou. Charitativní funkce souvisí s přerozdělováním zdrojů, které mohou být jak finanční, tak materiální. Filantropickou funkci nejčastěji plní nadace a její podstatou jsou aktivity, které vedou k založení neziskových organizací nebo institucí, jako je nemocnice či muzeum.

Frič (2015, s. 2) uvádí, že funkce organizací občanské společnosti můžeme shrnout do dvou základních: servisní a advokační. Organizace se nemusí vyhrazovat jen jednou funkcí, většina z nich kombinuje obě s tím, že jedna z funkcí převažuje. Organizace plnící servisní funkci poskytují svým klientům služby, které jim pomáhají při řešení jejich problémů. Organizace, které se věnují advokační funkci, bojují za práva konkrétních skupin či společnosti jako celku. Aktivity advokačních organizací mají za cíl prosadit politické či společenské změny. Tyto organizace „*slouží jako prostředník mezi individuálním občanem a širším politickým děním, ... uvádějí skupinové požadavky do širšího veřejného povědomí a ... požadují politické nebo širší společenské změny, nejen jménem příslušníků vlastní skupiny ale i jménem celé veřejnosti*“ (Salamon, 2000 cit. podle Pospíšil, 2009, s. 6). Některé organizace touto funkcí cílí hlavně na svůj vlastní užitek, například v případě profesních komor. Pospíšil (tamtéž) zdůrazňuje dvě podfunkce advokačních organizací, a to veřejněpolitickou advokační činnost, která se zaměřuje na politické procesy a jejich případnou změnu, a občanskou advokační činnost, prostřednictvím které se organizace snaží o osvětu veřejnosti a její širší zapojení.

1.2. Organizace občanské společnosti v kontextu teorie heterogenity

Existuje několik teorií vysvětlujících vznik a vývoj organizací občanské společnosti. V této práci budu vycházet z teorie heterogenity, dle které je důvodem vzniku organizací občanské společnosti selhání trhu a státu. Podle této teorie jsou to právě organizace občanské společnosti, které zabezpečují služby a zboží těm skupinám, kterým to není schopen poskytnout stát ani trh. Příčinou této neschopnosti je společenská heterogenita, jejímž důsledkem jsou odlišné názory na to, jaké veřejné statky by měl stát zajišťovat. Čím více odlišných sociálních, náboženských či etnických skupin se bude ve společnosti nacházet, tím pravděpodobněji bude docházet k tomuto selhání, protože tím obtížnější bude najít shodu. Poskytování veřejných statků je tak řízeno zájmy většiny, zájmy voličů, zatímco organizace občanské společnosti se zaměřují na zájmy menšinových skupin (Weisbrod, 1977 cit. podle Frič a Bútora 2005, s. 162).

A právě tyto organizace, které se věnují zájmům menšin, se mohou ve společnosti od určitých skupin obyvatel setkat s nelibostí, i přesto, že veřejný obraz české společnosti na občanský sektor obecně se pomalu zlepšuje. Index udržitelného rozvoje občanského sektoru pro Českou republiku v roce 2019 (AVPO ČR, 2019 s. 8 – 9) uváděl veřejný obraz organizací občanské společnosti jako velmi polarizovaný s dlouhodobě nízkou důvěrou. Nízká důvěra byla výsledkem nepochopení způsobu fungování a principů práce organizací občanské společnosti. K polarizaci veřejného obrazu v té době přispívala například média spolu s veřejnými představiteli, kteří nepropagovali činnost organizací občanské společnosti a řada z nich je vnímala jen jako levné poskytovatele služeb. Ani v rámci firemního sektoru nebyly organizace občanské společnosti zcela vnímány jako profesionální partneři ke spolupráci. Nejvíce kritizované neziskové organizace byly ty, které pracují s migranty a ty, které se věnují environmentálním tématům a problematice genderu či lidských práv. Dle nejnověji vydaného Indexu za rok 2021 dochází v rámci veřejného obrazu organizací k postupnému pozitivnímu obratu. Organizace jsou společností přijímány z velké části pozitivně, a to především při velkých krizích, jako byla například pandemie COVID-19, kdy pomáhají s jejich řešením. Organizacím je dále věnováno více prostoru v médiích a jsou veřejnou správou vnímány nejen jako poskytovatelé služeb, ale také jako zdroj informací. Stále se ale potýkají s dezinformacemi, které se šíří některými médii, především pak na sociálních sítích (AVPO ČR, 2021, s. 8 – 9).

2. Současná situace romské menšiny – fenomén anticiganismu

Odhaduje se, že v Evropě žije mezi 10 až 12 miliony Romů, čímž se řadí mezi největší evropskou etnickou menšinu. Jejich postavení v evropské společnosti je ale spojeno s dlouhodobými problémy, které mají negativní dopady na jejich životy. Jedná se například o stigmatizaci, stereotypizaci a diskriminaci na několika úrovních, a to nejen ze strany běžné populace, ale i ze strany institucí (Evropská komise, 2018, s. 4 - 5). Samotný pojem anticiganismus označuje specifickou formu rasismu, a to nejen vůči Romům, ale také vůči Sintům, Travellerům a dalším skupinám, na které je společností pohlíženo jako na „cikány“. Anticiganismus je ve společnosti značně rozšířený a ta vůči němu bývá shovívavá (Aliance proti anticiganismu, 2017, s. 3).

Prozatím neexistuje jedna univerzálně přijímaná definice anticiganismu, i přesto, že samotný pojem je používán v rámci mezinárodních dokumentů. Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI), která je jedním z orgánů Rady Evropy, definuje ve svém Všeobecném politickém doporučení č. 13 o boji proti anticiganismu a diskriminaci Romů anticiganismus jako:

„ (...) specifickou formu rasismu, ideologii založenou na rasové nadřazenosti, formou dehumanizace a institucionálního rasismu živeného historickou diskriminací, která se projevuje mimo jiné násilím, nenávistnými projevy, vykořisťováním, stigmatizací a nejzjevnějším druhem diskriminace.“ (Rada Evropy, 2020, s. 3)

V tomto doporučení ECRI zároveň upozorňuje na to, že se jedná o velmi rozšířenou, trvalou a i násilnou formu rasismu (tamtéž). Organizace Aliance proti anticiganismu vypracovala vlastní definici, která si klade za cíl shrnout dosavadní poznatky z debat na úrovni akademické, institucionální i občanské společnosti. Její pracovní definice říká, že:

„Anticiganismus je historicky vytvořený, přetrvávající komplex běžného rasismu vůči sociálním skupinám označovaných pod stigmatem „cikánské“ nebo jinými souvisejícími termíny a zahrnuje:

- 1) homogenizující a esencializující vnímání a popis těchto skupin;*
- 2) přisuzování specifických vlastností;*
- 3) diskriminační sociální struktury a násilné praktiky, které se objevují na tomto pozadí a mají ponižující a ostrakizující účinek, a které reprodukují strukturální znevýhodnění.“* (Aliance proti anticiganismu, 2017, s. 5)

Projevy anticiganismu mohou být různé a vyskytují se ve všech částech společnosti – ať už se jedná o jazyk, kulturu, média nebo politiku (tamtéž, s. 11). Jedná se například o

trestné činy z nenávisti, které patří k těm nejextrémnějším projevům, dále o nenávistné projevy, diskriminaci ve veřejných kontextech nebo rasistické institucionální praktiky (Aliance proti anticiganismu, 2019, s. 5). Mezi další běžné projevy patří předsudky, stereotypy a klišé, které jsou s Romy spojovány, a které mohou být jak pozitivní, tak negativní. Oba dva druhy ale mohou mít na romskou menšinu negativní následky, protože stále odkazují k tomu, že jsou to „oni“, ti jiní než zbytek společnosti (Aliance proti anticiganismu, 2017 s. 11).

V rámci boje proti anticiganismu se většina politik soustředí především na oblasti vzdělávání, trhu práce, bydlení a zdraví, protože právě v těchto oblastech projevy anticiganismu nejvíce ovlivňují životy romské menšiny. V rámci vzdělání je vyvíjeno úsilí například o to, aby nedocházelo k segregaci romských dětí na školách, předcházelo se jejich šikaně a diskriminaci a snižoval se počet romských dětí, které předčasně ukončí školní docházku. Další snahy by se měly zaměřovat také na práci s rodiči romských dětí, zvyšovat jejich povědomí o významu vzdělání a možnostech, které jejich děti mají. V oblasti zaměstnání je klíčové, aby byla nastavena účinná opatření, která ochrání Romy před diskriminací na trhu práce a v případě již probíhající diskriminace jim pomohou dovolat se svých práv. Dále by se měla přijmout taková opatření, která Romům zajistí přístup k důstojnému bydlení a budou bojovat proti jejich diskriminaci v této oblasti, jako je například vystěhovávání bez předchozího upozornění. Nemělo by docházet k jejich vylučování, ale naopak by se mělo podporovat vzájemné soužití mezi Romy a Neromy v rámci jedné lokality. Co se týče zdravotnictví, je v této oblasti také nutné přijmout antidiskriminační opatření, která Romům zajistí rovný přístup ke zdravotní péči a zabrání jejich segregaci ve zdravotnických zařízeních. Zároveň je potřeba zajistit absolutní zákaz nucených sterilizací romských žen (Rada Evropy, 2020, s. 4 - 7).

2.1. Politika vůči romské menšině na mezinárodní úrovni

Anticiganismus je v Evropě dlouhodobý a hluboce zakořeněný jev, který se navzdory snahám politik o začleňování Romů nezlepšuje. Je zapotřebí v této oblasti zintenzivnit opatření, která budou potírat a působit preventivně vůči rasové diskriminaci Romů, a to především na místních a regionálních úrovních (Rada Evropy, 2013, s. 17).

Situaci romské menšiny dlouhodobě řeší Rada Evropy, která za účelem ochrany menšin přijala dva zásadní dokumenty, kterými je Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin a Charta regionálních či menšinových jazyků (Úřad vlády České

republiky, 2021, s. 7). Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin se ratifikující státy zavazují k ochraně národnostních menšin na svém území a k vytváření tolerantního prostředí a rozvoje dialogu mezi kulturami. Ratifikující státy také uznávají svobodné užívání menšinového jazyka a právo na jeho výuku, spolu s právem menšin na zakládání a spravování vlastních soukromých vzdělávacích zařízení (Sdělení č. 96/1998 Sb.) Právu na užívání menšinového jazyka se více do hloubky věnuje Evropská charta regionálních či menšinových jazyků. Ta zdůrazňuje, že je důležité chránit historické regionální a menšinové jazyky Evropy, protože některé z nich jsou na pokraji zániku. Ratifikujícím státům Charta předkládá cíle a zásady pro regionální a menšinové jazyky v následujících oblastech: vzdělávání, soudní orgány, orgány veřejné správy a veřejné služby, hromadné vzdělávací prostředky, kulturní činnosti a kulturní zařízení, hospodářský a společenský život a přeshraniční výměny. Státy se také zavazují předkládat pravidelné zprávy o své činnosti v oblastech, které Charta vymezuje (Rada Evropy, 1992). V této souvislosti bylo ještě v roce 2013 Evropským parlamentem přijato usnesení o evropských jazycích, jimž hrozí zánik, a o jazykové rozmanitosti v Evropské unii (Úřad vlády České republiky, 2021, s. 23).

Jednou z hlavních priorit, na které se Evropská Komise soustředí, je rovnost. Anticiganismus v Evropě ale vede k diskriminaci a socioekonomickému vyloučení Romů, kvůli kterým se v každodenním životě potýkají s nerovným přístupem ve čtyřech základních oblastech: vzdělání, zaměstnání, zdraví a bydlení. I přesto, že v posledních letech byly vyvíjeny snahy, aby se otázka integrace Romů stala jedním z předních témat Evropské Unie a jejích členských států, nedošlo v posledních letech k výraznému celkovému pokroku (Evropská komise, 2020, s. 1 - 3). To je jeden z důvodů, proč Evropská komise ve Strategickém rámci EU pro rovnost, začlenění a účast Romů 2020 – 2030 definovala sedm cílů, kterých chce v boji za zlepšení situace Romů v Evropě dosáhnout. Cíle se dělí na horizontální a odvětvové. Horizontální cíle jsou tři a zaměřují se na boj proti diskriminaci, na snížení chudoby a sociálního vyloučení a na podpoření účasti. Zbylé odvětvové cíle se zaměřují na již výše zmíněné čtyři oblasti. Jedná se konkrétně o zajištění rovného přístupu ke vzdělání, zaměstnání, kvalitní zdravotní péči se sociálními službami a bydlení (tamtéž, s. 4-6). Evropská komise dále v dokumentu vyzývá členské státy, aby přijaly svá vlastní vnitrostátní opatření, která budou vycházet z této strategie. Tato výzva je doprovázena společnými prvky a minimálními závazky, které by měla vnitrostátní opatření zahrnovat (tamtéž, s. 8). Zároveň ustanovuje pravidelné monitorování naplňování jednotlivých vnitrostátních strategií. Od roku 2023 mají členské státy každé dva roky podávat zprávy o dosavadním plnění svých závazků, které si v rámci svých strategií pro integraci Romů stanovily (tamtéž, s. 13).

V rámci mezinárodního práva je jediným právně závazným dokumentem ustanovení čl. 27 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech Organizace spojených národů (tamtéž, s. 7). Ten říká, že:

„Ve státech, kde existují etnické, náboženské nebo jazykové menšiny, nebude jejím příslušníkům upíráno právo, aby spolu s ostatními příslušníky menšiny užívali své vlastní kultury, vyznávali a projevovali své vlastní náboženství nebo používali svého vlastního jazyka.“ (OSN, 1966)

2.2. Situace v České republice

Romové představují nejpočetnější národnostní menšinu v České republice. Dle oficiálních statistik ze sčítání lidu dochází k dlouhodobému poklesu či stagnaci počtu osob, které se k romské národnosti oficiálně hlásí. Při sčítání lidu v roce 1991 se k romské národnosti přihlásilo cca 32 000 obyvatel, a v roce 2001 a 2011 cca 12 000 a 13 000 (Úřad vlády ČR, 2021, s. 25). Data z posledního sčítání obyvatel z roku 2021 zaznamenala nárůst počtu obyvatel, kteří se k romské národnosti hlásí. Jedná se o cca 21 000 obyvatel. To ale nepředstavuje ani jednu desetinu z odhadu celkového počtu Romů v ČR, který je přibližně 250 000. Jeden z důvodů, proč se Romové oficiálně nehlásí ke své národnosti, může souviset právě s jejich diskriminací a anticiganismem (Úřad vlády ČR, 2023, s. 11 - 12).

Vnímání romské menšiny je v České republice především negativní a spjata s nízkým vzděláním, vysokou nezaměstnaností a sociálním vyloučením. Romové se často stávají oběťmi diskriminace v zaměstnání, ve službách, ale i v procesu získání vlastního bydlení. Této diskriminaci přispívá i obraz Romů konstruovaný médií (Kalibová, 2011, s. 16-17). Teun A. van Dijk (1987, cit. podle Úřad vlády ČR 2021, s. 42) identifikoval 5 rysů, které charakterizují vyobrazování rasy v médiích, a právě těmto rysům odpovídá i prezentace Romů českými médii. Jedná se například o to, že zprávy o etnických menšinách se v médiích vyskytují jen okrajově. Témata pojící se s etnickými menšinami média spojují především s problémy, obtížemi nebo ohrožením společensky převažujících hodnot a zájmů. Důležitá témata etnických menšin jako je diskriminace, bydlení, práce jsou publikována jen zřídka a celkově je téma rasismu a diskriminace vůči těmto skupinám redukováno. Tím vším média přispívají k udržování předsudků a stereotypů vůči etnickým menšinám (tamtéž).

Současně platným dokumentem zabývajícím se nepříznivou situací romské menšiny v České republice je Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021-2030. Jejím cílem je posílení rovného a spravedlivého zacházení s romskou

národnostní menšinou a jejího přístupu k rovným příležitostem. Toho by mělo být dosaženo odstraněním všech nepřijatelných rozdílů mezi většinovou populací a romskou menšinou, nastavením účinné ochrany před diskriminací a anticiganismem a také podporou romské emancipace (Úřad vlády ČR, 2021, s. 7).

Strategie identifikuje klíčové oblasti a problémy, ve kterých je nutné přijmout určitá opatření. První z oblastí je emancipace, podpora rovnosti, začleňování a participace. Zde je problémem především nízká účast zástupců romské menšiny na řešení veřejných záležitostí (tamtéž, s. 15). Jedná se konkrétně o nízkou účast Romů ve volbách nebo o chybějící romské zástupce v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Na tomto stavu se nic nezměnilo ani ve volbách na podzim 2021 (Ryšavý, 2021). Druhou oblastí je anticiganismus a problémy týkající se vysoké míry diskriminace, obtěžování a pronásledování týkající se příslušnosti k romské národnosti. V oblasti vzdělávání Strategie upozorňuje na problém nízké účasti romských dětí v předškolním vzdělávání, jejich předčasných odchodů ze vzdělávacího systému a také na problém jejich segregace ve vzdělávání. Další klíčovou oblastí je bydlení, kde dochází k diskriminaci Romů na trhu s bydlením. Problémem jsou i segregované lokality a jejich kvalita bydlení. Situaci by alespoň z části mohl vyřešit zákon o sociálním bydlení, problém je ovšem to, že dosud nebyl přijat. V oblasti zaměstnanosti představují největší problémy nízká míra placené práce u Romů a vysoký podíl mladých Romů, kteří jsou nezaměstnaní a nejsou ani součástí vzdělávacího systému. Oblast zdraví upozorňuje na problém nucených sterilizací Romek a jejich odškodnění. Dalším problémem je i nízká střední délka života, která je u Romů o 10 až 15 let kratší než u většinové populace. Poslední vytyčenou oblastí je chudoba, kde velký problém představují nízké příjmy a vysoká míra zadlužení Romů. (Úřad vlády ČR, 2021, s. 15-17). Na základě výše popsaných problémů jsou v dokumentu vytyčeny následující strategické cíle:

„Podpora a rozvoj občanské, socio-ekonomické, politické a kulturní emancipace romské národnostní menšiny, tzn. podpora rovnosti, začleňování a participace

- *Snížit míru anticiganismu*
- *Zvýšit úroveň dosaženého vzdělání Romů*
- *Zajistit rovný přístup Romů ke kvalitnímu bydlení*
- *Zajistit rovný přístup Romů k zaměstnání*
- *Zajistit rovný přístup Romů ke kvalitní zdravotní péči a sociálním službám*

Průřezovým strategickým cílem je: Zajistit kapacity a zdroje pro implementaci Strategie“
(tamtéž, s. 20)

Institucionální zajištění opatření, které mají zabezpečovat integraci romské menšiny, by v České republice mělo probíhat na třech úrovních: centrální, krajské a lokální. Na centrální úrovni hraje klíčovou roli vláda ČR. Mezi další orgány centrální úrovně patří například Odbor pro začleňování, Odbor lidských práv a ochrany menšin, Rada vlády pro záležitosti romské menšiny² a Rada vlády pro národnostní menšiny. Obě tyto Rady představují stálý poradní a iniciativní orgán vlády. Krajská úroveň je tvořena regionálními centry a krajskými romskými koordinátory, kteří se soustředí na konkrétní problémy romské menšiny v kraji a spolupracují přitom nejen s krajskými výbory pro národnostní menšiny, ale také s terénními pracovníky a neziskovými organizacemi, které působí na lokální úrovni (Úřad vlády ČR, 2023, s. 19 - 22).

2.3. Role organizací občanské společnosti

Organizace občanské společnosti hrají důležitou roli v integraci romské menšiny a v boji proti anticiganismu. S jejich neopomenutelnou rolí je počítáno i na mezinárodní úrovni. Strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů počítá s občanskou společností jako s jednou ze zúčastněných stran, spolu s jednotlivými členskými státy a institucemi EU, kterou je důležité zapojit k dosažení rovnosti a integrace. Zároveň poukazuje na důležitost jejich účasti při tvorbě národních strategií týkajících se Romů (Evropská komise, 2020, s. 3-8). Evropská Komise se v tomto dokumentu zavazuje k pravidelné komunikaci se zástupci občanské společnosti a dalšími zúčastněnými stranami (tamtéž, s. 17). Důležitou roli organizací občanské společnosti dále zdůrazňuje Aliance proti anticiganismu. Její cíle, ke kterým se hlásí ve svém politickém dokumentu *Developing measures to combat antigypsyism after 2020: Guidance for European and national stakeholder*, zahrnují podporu těchto organizací při jejich snahách o politickou změnu a boji proti anticiganismu (Aliance proti anticiganismu, 2019, s. 6).

Organizace občanské společnosti jsou v této oblasti spojovány především s monitoringem a následným předáváním informací o tom, čemu musí Romové ve společnosti čelit. Monitorují se například nenávistné projevy a to nejen na sociálních sítích, ale i v médiích a v politických kruzích. Právě kvůli těmto aktivitám ale mohou být

---

² Rada vlády pro záležitosti romské menšiny vznikla v roce 1997 a jejím cílem je podílet se na integraci romské menšiny a to například tím, že navrhuje a doporučuje relevantní opatření, vyjadřuje se k návrhům, které se romské integrace týkají, podílí se na tvorbě strategií, jedná s místními i mezinárodními institucemi a podporuje osvětu. Alespoň polovina členů Rady jsou Romové. (Úřad vlády ČR, 2023b)

organizace vystavovány nátlaku, výhrůžkám nebo projevům nenávisti. Monitorovací činnost ne vždy vykonávají jen romské organizace. (Rada Evropy, 2013, s. 27 – 28).

V České republice jsou organizace občanské společnosti součástí sítě pro romskou integraci, dle které mají působit především na lokální úrovni integrace například za pomoci terénních pracovníků, které zaměstnávají (Úřad vlády ČR, 2023, s. 22 - 24). Jejich aktivity jsou považovány za klíčové i v rámci Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021 – 2030, kde je například oceňována dlouhodobá práce zpravodajského serveru organizace ROMEA (Úřad vlády ČR, 2021, s. 14). Strategie zároveň odkazuje na spolupráci s romskou občanskou společností a dalšími zúčastněnými stranami při tvorbě vnitrostátního strategického rámce v oblasti integrace Romů (tamtéž, s. 6 – 7).

V roce 2017 vznikla v České republice zastřešující organizace RomanoNet, z.s., která sdružuje romské a proromské neziskové organizace. Jejimi členy jsou například výše zmíněná organizace ROMEA, o.p.s., dále IQ Roma servis, z.s., R-Mosty, z.s., nebo Otevřená společnost, o.p.s. Mezi cíle organizace RomanoNet patří spolupráce se státními institucemi, sběr a zpracovávání relevantních dat, podpora Romů v oblastech vzdělávání, sociálních služeb či zaměstnanosti, a v neposlední řadě monitoring naplňování strategických dokumentů (RomanoNet, z.s.). A právě díky poslední zmíněné činnosti vznikla v roce 2018 v rámci pilotního projektu Budování kapacit romské občanské společnosti a posilování její účasti na monitorování národních romských integračních strategií³, do něhož byla organizace RomanoNet zapojena, Monitorovací zpráva občanské společnosti o implementaci národní strategie romské integrace v České republice. Ta sleduje, zda a jak dochází k naplnění opatření, která byla přijata v rámci politik a strategií za účelem zlepšení postavení Romů v české společnosti (IQ Roma Servis et al., 2018, s. 7 – 9). Jeden z nejnovějších dokumentů, které organizace RomanoNet vydala, je Monitorovací zpráva občanské společnosti o kvalitě Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů v Česku, která se vyjadřuje k vládní Strategii a to v oblastech participace, relevance, účinnosti a souladu se strategickým rámcem EU. Kladně hodnotí například uznání anticiganismu jako jednoho z klíčových problémů, dále cíle, které se zaměřují na větší participaci Romů a na opatření kapacit a zdrojů, díky kterým bude možné Strategii implementovat. Za nedostatečnou pak vnímá například podporu romské identity a opatření, která by propojovala

---

³ Projekt, kterého se organizace RomanoNet zúčastnila v letech 2017 – 2020, a který byl podpořen hned několika evropskými institucemi. Jednalo se například o Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele Evropské komise, Středoevropskou univerzitu nebo Evropskou síť romských grassroots organizací, díky které vznikla samotná organizace RomanoNet. (RomanoNet, z.s.)

romské a proromské organizace s romskou menšinou a majoritou (RomanoNet, 2022, s. 5 – 6).

3. Nenávistné projevy

Jak již bylo naznačeno v úvodu této práce, k nenávistným projevům se ve společnosti pojí hned několik termínů. Termín hate speech je anglickým označením pro nenávistné projevy využívaný i v rámci oficiálních mezinárodních dokumentů⁴, které se touto problematikou zabývají. Lze se s ním setkat i v českém prostředí, kde je užíván jako synonymum k pojmu nenávistné projevy, což je i jeho český ekvivalent, který je využíván například při překladu mezinárodních dokumentů do českého jazyka, ale i v běžné komunikaci. V rámci oficiálních dokumentů české vlády se také můžeme setkat s pojmem předsudečná nenávist, který odkazuje k takovým činům, které jsou založeny na nesnášenlivosti a předsudcích vůči jiné skupině obyvatel. Poprvé byl tento termín použit ve Zprávě o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018 (Válová, 2019). Velmi podobným pojmem je předsudečné násilí, které využívají například některé organizace občanské společnosti. Nejvíce se pojí s organizací In IUSTITIA, která ho na svých webových stránkách nejen definuje, ale také podává kvartální zprávy o stavu tohoto fenoménu v České republice. Ta považuje pojem předsudečná nenávist za zavádějící, protože podle ní pocity nenávisti nejsou vždy nutnou podmínkou k těmto činům. Pachatelé vůči svým obětem nemusí pociťovat žádné emoce (In IUSTITIA). Termín hate crime, neboli trestné činy z nenávisti, se pak používá jak v anglické, tak české podobě. Odkazuje k činům spáchaným na základě skutečné či domnělé charakteristiky oběti, za které může být pachatel trestně stíhaný (Policie ČR, © 2023).

Mezinárodně uznávaná právní definice pro nenávistné projevy nebyla dosud vytvořena. Organizace spojených národů tímto termínem označuje jakoukoliv komunikaci napadající druhé osoby na základě osobních charakteristik, kterými jsou například náboženství, etnický původ, národnost, rasa, barva kůže, nebo pohlaví. Tato komunikace bývá spojena s pejorativním nebo diskriminačním jazykem (Guterres, 2019, s. 2).

Na úrovni Evropské unie došlo k definování nenávistných projevů již v roce 1997 v rámci Doporučení č. R (97) 20 Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o „nenávistných verbálních projevech“. Podle tohoto dokumentu se za nenávistné projevy považují:

---

⁴ Příkladem může být dokument Organizace spojených národů United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech nebo Evropské komise Kodex chování proti nezákonným nenávistným projevům online.

„Všechny formy projevů, které šíří, podněcují, podporují nebo ospravedlňují rasovou nenávist, xenofobii, antisemitismus nebo jiné formy nenávisti založené na nesnášenlivosti, včetně: nesnášenlivosti vyjádřené agresivním nacionalismem a etnocentrismem, diskriminace a nepřátelství vůči menšinám, migrantům a osobám přistěhovaleckého původu.“ (Rada Evropy, 1997)

V současnosti se problematice nenávistných projevů věnuje především Evropská komise pro rasismus a netoleranci (ECRI), která je jedním z orgánů Rady Evropy. Ve svém Doporučení pro všeobecnou politiku č. 15 o boji proti nenávistným projevům říká, že nenávistné projevy spočívají v použití vícero nebo alespoň jednoho z následujících projevů:

„(...) obhajoba, propagace nebo podněcování hanobení, nenávisti nebo očerňování jednotlivce nebo skupiny osob, jakož i jakékoliv obtěžování, urážení, negativní stereotypizace, stigmatizace nebo vyhrožování takové osobě nebo osobám, a jakékoliv ospravedlňování všech forem těchto projevů - které jsou založeny na neúplném výčtu osobních vlastností nebo společenského postavení, který zahrnuje "rasu", barvu pleti, jazyk, náboženství nebo víru, národnost nebo národní či etnický původ, jakož i rodinný původ, věk, zdravotní postižení, pohlaví, gender, genderovou identitu a sexuální orientaci.“ (Rada Evropy, 2016, s. 16)

Tato definice se podle ECRI od ostatních liší především tím, že zahrnuje i obhajobu, propagaci a podněcování těchto projevů a má širší výčet vlastností, na základě kterých mohou být lidé těmto projevům vystaveny. Ty mohou být v podobě psané nebo mluvené, dále například ve formě obrazů, nápisů, symbolů, hudby nebo i gest (tamtéž, s. 17).

Evropská unie si uvědomuje závažnost nenávistných projevů a jejich dopad na základní evropské hodnoty, kterými jsou například lidská důstojnost, demokracie, rovnost, dodržování lidských práv, a proto se tomuto tématu dlouhodobě věnuje. Proto se Evropská komise v rámci nenávistných projevů speciálně věnuje skupinám, které jsou tímto fenoménem více ohroženy. Mezi ty patří Židé, Romové a Muslimové. Pro každou tuto skupinu má Komise vlastní plán či strategii pro boj s nenávistnými projevy. Jedná se konkrétně o Strategii boje proti antisemitismu a rozvoje života Židů v EU, Strategický rámec EU pro Romy na období 2020 – 2030 a zřízení pozice koordinátora pro boj s nenávistí vůči Muslimům (European Commission: Combating hate speech and hate crime).

3.1. Nenávistné projevy v online prostoru

Internet a sociální média se stala nedílnou součástí našich životů. I proto se na ně začalo pohlížet jako na prostor využívaný pro nové formy občanské participace. Důkazem toho jsou například politické volby, kdy jsou internet a nové komunikační technologie využívány k mobilizaci a aktivizaci voličů na sociálních sítích (Vochocová a Švelch, 2015, s. 66). Rozvoj nových komunikačních technologií s sebou nepřinesl jen nové způsoby participace, ale i sociálně patologické jevy jako jsou právě nenávistné projevy, tedy příspěvky, které bývají nejčastěji spojovány s předsudky, nenávistí a xenofobií vůči sociálním, etnickým, sexuálním či náboženským skupinám (Hrdina, Daňková, Kopecká 2016, s. 4). Jednou z výzev, které přenesení nenávistných projevů do online prostředí přineslo, je rychlost jejich šíření. Tyto projevy se zde šíří mnohem rychleji a dostanou se k širšímu publiku, než je tomu v reálném světě. Jejich šíření je velmi těžké zastavit, protože i po odstranění daného příspěvku je možné, že už došlo k jeho přesdílení na jiné platformy a stránky, a mohl tak ovlivnit názory a postoje několika lidí nebo skupin (Gagliardone et al., 2015, s. 13-14).

S nenávistnými projevy se v online prostoru můžeme setkat téměř všude. Nejčastěji je lze pozorovat na sociálních sítích, internetových fórech nebo například v diskuzích pod články na zpravodajských webech, tedy všude tam, kde je umožněna vzájemná komunikace. Komunikace v online prostoru je velmi specifická a je spojována s naplňováním sociálních potřeb lidí, kteří se na internetu snaží navazovat či udržovat vztahy s druhými, a to jak se známými, tak novými lidmi. A právě možnost mít kontakt s druhými lidmi je jedno z hlavních „lákadel“ internetu. V rámci online prostředí se rozlišuje mezi synchronní a asynchronní komunikací. Synchronní komunikace probíhá v reálném čase a to nejčastěji na chatovacích platformách. Asynchronní komunikace se vyznačuje delšími prodlevami mezi jednotlivými sděleními uživatelů. Jedná se například o emailovou komunikaci či komunikaci na diskuzních fórech (Konečný, 2011, s. 20-23). Mezi znaky online komunikace patří nedostatek verbální komunikace, ovlivňování časového průběhu komunikace, setkávání se s informacemi, u nichž nelze vždy ověřit jejich pravost, vyhledávání nám podobných lidí a anonymita. A právě v důsledku anonymity online prostředí může u lidí docházet k tzv. deindividuaci, tedy ke stavu, kdy člověk odmítá současné společenské normy, zpochybňuje je, a následně také k tzv. disinhibici. Jedná se o stav, kdy lidé v rámci svého chování ztrácejí zábrany i kontakt se svým reálným já a chovají se na internetu tak, jak by se běžně nechovali (tamtéž, s. 28 – 30).

Nenávistné projevy v online prostředí je třeba řešit, protože nemusí dopadat jen na jednotlivce, ale mohou vést i k negativnímu ovlivňování veřejného mínění a klimatu ve společnosti. Jejich případné neřešení by mohlo vyvolat dojem, že se jedná o běžnou společenskou normu. Některá internetová média se snaží předejít dopadům nenávistných projevů tím, že přistupují k uzavření diskusních místností pod kontroverzními tématy. Mezi další strategie předcházení nenávistným projevům patří i časové omezení diskuse, moderované komentáře nebo neotvírání kontroverzních témat (Svobodová 2015, s. 41-42). Jeden univerzální postup na boj s nenávistnými projevy v online prostoru ale zatím neexistuje. Hrdina, Daňková a Kopecká (2016, s. 34 - 35) se shodují, že vzdělávání veřejnosti, především mládeže, je jedním z nejzásadnějších aspektů v rámci tohoto boje. Osvětové aktivity se často zaměřují na vyvrácení nenávistných stereotypů a mýtů pojících se s určitou skupinou obyvatel. Efektivita těchto kampaní ale není dostatečná, protože autoři nenávistných projevů se na internetu často pohybují v tzv. bublině, v rámci které hledají jen takové informace a skupiny, které potvrzují jejich vlastní názory. V rámci reakcí na nenávistné projevy lze uplatnit několik postupů. Jedním z nich je argumentace, která nemusí být účinná, protože v některých případech autoři nenávistných výroků nechtějí argumentům naslouchat. Vedle argumentace lze použít i humor. Tento přístup ale může vést i k opačnému efektu a danou situaci ještě zhoršit. Další možností je dané projevy nahlašovat správcům webů a žádat o jejich smazání. V tomto bodě se debata pojí především s přístupem sociálních sítí. V neposlední řadě je s nenávistnými projevy nutné bojovat i právní cestou, aby si jejich autoři uvědomili, že takové konání není beztrestné (tamtéž).

3.2. Přístup sociálních sítí

Sociální sítě představují jedny z největších internetových platforem, které se zaměřují na komunikaci. Právě proto se i zde vyskytují nenávistné projevy. Mezi ty nejznámější a zároveň ty největší platformy patří Facebook, Instagram, YouTube, Twitter LinkedIn a TikTok. Všechny tyto platformy mají stanovená pravidla, která musí uživatelé dodržovat, a v rámci nichž se snaží těmto projevům předcházet.

Společnost Meta Platforms Ireland Limited, která provozuje sociální sítě Facebook a Instagram, má pro každou z těchto platforem vytvořeny Podmínky pro používání a Zásady komunity. Facebook podle těchto podmínek mohou používat jen uživatelé starší 13 let, dále uživatelé, kteří nebyli odsouzeni za sexuální delikt a uživatelé, kterým nebyl dříve zrušen

účet z důvodu porušení smluvních podmínek platformy (Meta Platforms Ireland Limited, 2022). Zásady komunity na Facebooku byly vytvořeny za účasti expertů, akademiků i neziskových organizací a mají jeho uživatelům zaručovat autentičnost, soukromí, důstojnost a bezpečnost. Aby byly dodrženy poslední dvě zmíněné zásady, může Facebook odebírat takové příspěvky, které jsou v rozporu s jeho pravidly a které vyhodnotí jako rizikové pro narušení fyzické bezpečnosti uživatelů. Facebook zakazuje zveřejňovat příspěvky, které podněcují nebo schvalují násilí, nenávistné projevy, nahotu a sexuální aktivitu i návrhy (Zásady komunity na Facebooku). Za nenávistné projevy považuje Facebook útoky na lidi, který je založen na těchto charakteristikách: „(...) *rasy, etnika, národnosti, tělesného postižení, náboženského přesvědčení, kasty, sexuální orientace, pohlaví, genderové identity nebo vážné choroby.*“ (tamtéž) Zakázaný obsah platforma identifikuje za pomoci vlastní technologie, která je založena na umělé inteligenci a sama vyhledává nevhodné příspěvky ještě před tím, než jsou vůbec nahlášeny, a také se podílí na posuzování nahlášených příspěvků. Uživatelé tedy mají možnost nahlásit příspěvky, které jsou podle nich v rozporu se Zásadami Facebooku. Dalším kontrolním mechanismem je tým speciálně vyškolených kontrolorů, který má zajistit chápání příspěvků v těch správných kontextech, které jsou kulturně a jazykově podmíněny (Meta: Zjišťování případů porušení). Právě zmíněný kontext bývá při posuzování klíčový a je zapotřebí, aby ho kontrolní mechanismy dokázaly správně vyčíst. V případě, kdy se jedná o zjevnou satiru, je možné, že Facebook povolí příspěvek, který by porušoval jeho Zásady Komunity (Zásady komunity na Facebooku). Jelikož Facebook i Instagram spravuje jedna společnost, podmínky používání i zásady komunit těchto sítí jsou téměř totožné.

Na podobných principech fungují i zbylé sociální sítě, včetně platformy YouTube. I ta má v rámci vlastních pravidel a zásad nastavená pravidla pro komunitu, která určují, co je a není povolené, a která se vztahují na veškerý obsah, který uživatelé mohou na YouTube zveřejnit, tedy nejen na videa, ale i na komentáře. Tato pravidla se zaměřují na čtyři hlavní oblasti: spam a klamavé postupy, citlivý obsah, násilný nebo nebezpečný obsah a regulované zboží (Pokyny pro komunitu). Pravidla o násilném a nebezpečném obsahu zakazují zveřejňování nenávistných projevů a zároveň upozorňují na jejich možné odstranění. YouTube odstraňuje takové příspěvky, které útočí na jednotlivce nebo skupiny na základě těchto znaků: „ (...) *věk, kasta, postižení, etnický původ, genderová identita a projev, národnost, rasa, imigrační status, náboženství, pohlaví, sexuální orientace, postavení obětí významné násilné události a jejich rodinných příslušníků, status veterána.*“ (Zásady ohledně projevů nenávisti). Sama platforma se snaží tyto nenávistné projevy a další nevhodné

příspěvky zachytit a mazat. Zároveň i ona nabízí svým uživatelům funkci nahlašování nevhodného obsahu, který poté následně projde kontrolou. V této oblasti se platforma YouTube rozhodla spolupracovat se státními orgány a nevládními neziskovými organizacemi a to prostřednictvím programu Nahlašování pro důvěryhodné uživatele na YouTube, který za tímto účelem vytvořila. Program má podpořit uplatňování a dodržování pravidel na platformě. Jeho účastníci se zavazují k pravidelné kontrole příspěvků a jejich případnému nahlašování a k diskuzi s platformou. Jedná se o orgány státní správy a neziskové organizace, kterým se po vstupním školení ohledně pravidel YouTube zpřístupní možnost komunikovat přímo se zaměstnanci platformy, dále mohou být seznámeni s konkrétním rozhodnutím u nahlášeného příspěvku a zároveň příspěvky, které jsou nahlášený přímo od nich, jsou kontrolovány prioritně (Program pro důvěryhodné nahlašovatele YouTube). YouTube zároveň umožňuje nahlašovat i příspěvky, u kterých je podezření na porušení místních právních předpisů, a to za pomoci možnosti „Porušuje má práva“ (Nahlašování nevhodných videí, kanálů nebo jiného obsahu na YouTube).

Právo na odstranění příspěvků, které jsou v rozporu s uživatelskou smlouvou a pravidly, si vyhrazuje i sociální síť Twitter. Jedná se o příspěvky, které například porušují autorská práva a ochranné známky, vydávají se za jiné osoby, porušují zákon nebo mají obtěžující charakter (Twitter, 2022). V rámci svých pravidel dbá Twitter především na bezpečnost, soukromí, autentičnost a reklamy třetích stran ve videích. Bezpečnostní pravidla sítě neopomínají zákaz nenávistných projevů, výhrůzek, příspěvků nabádajících k sebevraždě a sebepoškozování nebo jakéhokoliv obsahu, který by měl co dočinění se sexuálním zneužíváním dětí (Pravidla služby Twitter).

Každý uživatel sociální sítě LinkedIn musí při registraci souhlasit s uživatelskou smlouvou, která definuje práva a podmínky používání sítě a odkazuje na dodržování dokumentu Zásady profesionální komunity, které mají zajišťovat, aby byli uživatelé v bezpečí, důvěryhodní a profesionální. A právě v rámci profesionality zakazuje LinkedIn svým uživatelům být nenávistný, dopouštět se sexuálního obtěžování a sdílení škodlivého materiálu (Zásady profesionální komunity, © 2023). I LinkedIn má vytvořený nahlašovací systém, který mohou uživatelé použít ve chvíli, kdy se domnívají, že daný příspěvek porušuje Zásady profesionální komunity.

Nástroje nahlašování využívá i nejnovější sociální síť TikTok, která je obzvláště populární mezi mladými lidmi. Ta se stejně jako ostatní sociální sítě vyhrazuje proti nežádoucímu obsahu, kterým může být šikana, sexuální obtěžování, násilí nebo nenávistné chování. Takový obsah je i zde mazán (Pokyny pro komunitu, 2022).

Provozovatelé sociálních sítí jsou soukromé společnosti, které byly založeny primárně za účelem generování zisku. V posledních několika letech se stále více společností snaží do svých strategií zavést koncept společenské odpovědnosti, v rámci které se zavazují k zodpovědnému chování, a to nejčastěji vůči životnímu prostředí a společnosti jako takové. Sociální sítě jsou vystavovány značnému tlaku veřejnosti, včetně politických představitelů, aby přijaly zodpovědnost za obsah, který se na jejich platformách vyskytuje a bojovaly tak proti nenávisným projevům. K tomu se zavázaly i v dokumentu Evropské komise Kodex chování proti nezákonným nenávisným projevům online. Tento dokument bude více představen v kapitole Monitoring a prevence nenávisných projevů. Jak bylo uvedeno výše, každá z platforem má nastavena vlastní pravidla a nástroje kontroly pro obsah. Problémem ale je, že tyto nástroje nejsou dostatečně transparentní. Algoritmy, na základě kterých je vyhodnocován obsah sítí, nejsou veřejnosti známy, a nelze tak posoudit, jaká kritéria jsou pro kontrolu obsahu opravdu využívána. (Muhič Dizdarevič, 2021, s. 6-12)

3.3. Legislativní rámec

Zákonné omezování nenávisných projevů je dnes pro většinu států zcela běžné a nejedná se o něco, co by musely řešit až v době internetu. Již od 18. století vznikaly různé zákony, které zakazovaly a trestaly nenávisné projevy namířené například proti státu, v případě Anglie proti králi, dále náboženským skupinám nebo projevy, které dávaly najevo nespokojenost s vládou. Tyto zákony byly většinou využívány vládou k potlačování potenciálních nepokojů ve společnosti, které vládu ohrožovaly. Dnes tkví primární účel těchto zákonů v ochraně lidské důstojnosti a zabraňování diskriminace (Gorenc, 2022, s. 415).

Samotný pojem nenávisné projevy české právo nedefinuje. To ale neznamená, že nejsou trestné. Trestní zákoník obsahuje hned několik definic trestných činů, které odpovídají povaze nenávisných projevů a jsou k jejich potrestání využívány. Jedná se například o skupinu trestných činů proti pořádku, které zahrnují násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352), nebezpečné vyhrožování (§ 353), nebezpečné pronásledování (§ 354), hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355) a podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356). Další relevantní skupinou jsou trestné činy proti lidskosti, které zahrnují například útoky proti lidskosti (§ 401), založení, podporu a propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403), projevy sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod

člověka (§ 404) nebo popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 404). (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. a Strakoš, 2023, s. 9-10) Určité nenávistné projevy na internetu jsou tak v českém právním řádu považovány za trestné a trestní sazby se pohybují od 6 měsíců až do 3 let. Pachatelé jsou ale často těžko odhalitelní a vymáhání tohoto práva není stoprocentní (Výborný, 2011 cit. podle Svobodová 2015, s. 11).

V mezinárodním právu nejsou nenávistné projevy také přímo definovány, ale existuje několik ustanovení, která se při jejich trestání používají. Jedná se konkrétně o Článek III. odst. c) Úmluvy o předcházení a trestání zločinu genocidy:

„(...) přímé a veřejné podněcování ke spáchání genocidy“. Dále o Článek 20 odst. 2) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech – „jakákoliv obhajoba národní, rasové nebo náboženské nenávisti, která představuje podněcování k diskriminaci, nepřátelství nebo násilí“. A v neposlední řadě také Článek 4 Mezinárodního paktu o odstraňování všech forem rasové diskriminace:

„Veškeré šíření myšlenek založených na rasové nadřazenosti nebo nenávisti, podněcování k rasové diskriminaci, jakož i veškeré násilné činy nebo podněcování k těmto činům proti jakékoliv rase nebo skupině osob jiné barvy nebo jiného etnického původu, stejně jako poskytování jakékoliv pomoci rasistické činnosti, včetně financování“ (dle Cadena, Farkas a Garbin, 2020, s. 5-7).

V rámci Evropské unie je klíčovým dokumentem rámcové rozhodnutí Rady o boji proti určitým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva z roku 2008. Na základě tohoto dokumentu požaduje Evropská Unie kriminalizaci závažných projevů rasismu a xenofobie. Za trestné formy chování považuje:

„(...) veřejné podněcování k násilí nebo nenávisti namířené proti skupině osob nebo proti příslušníkovi této skupiny vymezené podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání nebo národnostního či etnického původu; výše uvedený trestný čin, pokud je proveden prostřednictvím veřejného rozšiřování nebo distribuce tiskovin, obrazového nebo jiného materiálu; veřejné schvalování, popírání nebo hrubé zlehčování zločinů genocidia, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů vymezených ve statutu Mezinárodního trestního soudu (články 6, 7 a 8) a zločinů vymezených ve článku 6 Charty Mezinárodního vojenského tribunálu, jsou-li projevy jednání takové, že mohou vést k podněcování k násilí nebo nenávisti proti této skupině osob nebo proti příslušníkovi této skupiny.“ (Rada Evropské Unie, 2008)

Vymáhání práva za nenávistné projevy v online prostoru může být komplikované a to kvůli tomu, že internet je nadnárodní platforma a mnohdy je zapotřebí spolupráce mezi

jurisdikcemi jednotlivých zemí. Řešení těchto případů se zároveň v mnoha případech neobejde bez asistence jednotlivých webových platform, na kterých se nenávistné projevy objevují. Autoři nenávistných projevů ve většině případů porušují nejen zákony, ale i podmínky užívání dané platformy (Gagliardone et al., 2015, s. 15).

A právě velkých online platform se dotkne nová evropská legislativa Digital Services Act (DSA), neboli Nařízení o digitálních službách, které nabyde účinnosti v únoru 2024. Jejím cílem je chránit práva uživatelů a zajišťovat bezpečné online prostředí. Za tímto účelem bude v každé zemi ustanoven národní koordinátor digitálních služeb, který bude kontrolovat dodržování nařízení tohoto dokumentu (Ministerstvo průmyslu a obchodu, ©2005-2023). Sociální sítě budou muset do svých smluvních podmínek zahrnout informace o moderaci obsahu i o tom, na základě jakých kritérií ho jejich algoritmy vyhodnocují. Pokud sociální sítě ještě nemají zavedený systém, který umožňuje uživatelům se odvolat proti rozhodnutí o výsledku nahlášení příspěvku, budou ho muset také zřídit. Dále je jim uloženo přednostně posuzovat nahlášený obsah od tzv. důvěryhodných oznamovatelů (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2023a). Jejich hlavním úkolem je zachycovat a nahlašovat nelegální obsah. Důvěryhodným koordinátorem se může stát právnická osoba, která má znalosti a způsobilost k vyhledávání nezákonného obsahu a není spřízněná s žádnou online platformou. Důvěryhodný koordinátor musí konat důsledně, přesně a objektivně (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2023b).

Za jeden z výrazných problémů v této oblasti je také považováno nalezení rovnováhy mezi právem svobody slova a právem ochrany před nenávistnými projevy, včetně stanovení přiměřených trestů (Pejchal, 2018, s. 61).

3.4. Svoboda projevu x nenávistné projevy

Nenávistné projevy bývají spojovány s debatou o svobodě projevu. Dalo by se říct, že v této debatě proti sobě stojí dvě strany, z nichž jedna volá po regulaci nenávistných projevů, a ta druhá tuto regulaci nazývá jako porušení svých práv na svobodu projevu (Gorenc, 2022, s. 413). Svoboda projevu je skutečně jedním ze základních práv, které je zakotveno v několika mezinárodních smlouvách o lidských právech. Jedná se například o Článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv a Článek 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (tamtéž, s. 417). Občanům České republiky garantuje toto právo i Listina základních práv a svobod, konkrétně pak Článek 17, který zaručuje svobodu projevu spolu

s právem na informace a zároveň označuje cenzuru jako nepřijatelnou. Stanovuje ale také, že:

„Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti“. (Listina základních práv a svobod)

Svoboda projevu tedy není absolutní a je možné, aby byla omezena zákonem. Toto ustanovení je v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, která připouští omezení tohoto práva za zákonem stanovených podmínek, kterými může být například ochrana národní bezpečnosti a pořádku, ochrana práv druhých a pověsti nebo předcházení nepokojům a zločinnosti (Evropský soud pro lidská práva, 2021, s. 12).

Regulace nenávistných projevů má zajišťovat ochranu práv druhých, protože každý má právo na ochranu své důstojnosti, kterou právě nenávistné projevy narušují. Stejně jako mezinárodní smlouvy ukotvují právo na svobodu projevu, ukotvují i právo na ochranu lidské důstojnosti, a to v různých podobách. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod například Článkem 14 zakazuje diskriminaci, a to z jakéhokoliv důvodů (tamtéž, s. 13). Mezinárodní pakt o občanských a politických právech požaduje v Článku 20 zákaz veškeré nenávisti, která se zakládá na národnostní, rasové nebo náboženské příslušnosti (OSN, 1966). V České republice je právo na zachování lidské důstojnosti opět zakotveno v Listině základních práv a svobod, která mimo důstojnosti garantuje i zachování osobní cti, dobré pověsti a ochranu jména. Všechna práva a svobody, které Listina stanovuje, se zaručují všem lidem bez ohledu na jakékoli jejich další charakteristiky, jako je například pohlaví, rasa, náboženství, původ nebo postavení (Listina základních práv a svobod).

Nenávistné projevy tak vedou ke střetu dvou základních práv, a to svobody projevu na jedné straně a práva na ochranu lidské důstojnosti na straně druhé. Svoboda projevu se považuje za stavební kámen demokratické společnosti. I proto se představitelé vlád nedokáží shodnout na tom, jak by měla být tato svoboda omezována, protože vědí, že přílišné omezení by mohlo vést k velkým nepokojům ve společnosti. V té totiž existují i takové názory, že lidé by se měli naučit s nenávistnými projevy žít, protože svoboda slova je důležitější než to, jak se případné oběti těchto projevů cítí (Gorenc, 2022, s. 418 - 419). Regulace nenávistných projevů je ale nezbytná, a to nejen proto, že porušují základní lidská práva, ale také proto, že tyto projevy poškozují oběti dvojnásobem. Poškozují je buď přímo ve chvíli, kdy jsou nenávistnému projevu vystaveny, nebo nepřímo, a to tím, jak nenávistné projevy ovlivňují názory společnosti vůči různým skupinám ve společnosti, což může vést

k další diskriminaci oběti (Seglow, 2016, s. 1105). Každý stát by tak měl mít nastavené funkční zákony, které budou s nenávisnými projevy bojovat, ale neměl by se omezovat jen na trestání. Měl by se zaměřit také na hledání hlubších příčin toho, proč a jaké nenávisné projevy se ve společnosti vyskytují a jaké nástroje lze využít k jejich předcházení (Gorenc, 2022, s. 418).

3.5. Monitoring a prevence nenávisných projevů

Nenávisné projevy se nejčastěji vyskytují v online prostředí a největší IT společnosti, jako jsou Facebook, Microsoft, Twitter a Youtube, se společně v dokumentu Evropské komise Kodex chování proti nezákonným nenávisným projevům online zavázaly proti tomuto fenoménu bojovat. V roce 2018 se k těmto společnostem přidala sociální síť Instagram, Snapchat a Dailymotion, o dva roky později TikTok, v roce 2021 LinkedIn a zatím posledními společnostmi, které se v roce 2022 také zavázaly k tomuto dokumentu, je Rakuten Viber a Twitch (The EU Code of conduct on countering illegal hate speech online). Uvedené společnosti a sociální sítě se tímto dokumentem například zavazují k tomu, že na svých stránkách nastaví postupy pro oznámení o nezákonných nenávisných projevech šířených prostřednictvím jejich služeb, které případně povedou k odstranění takového obsahu. Tato oznámení by měla být přezkoumána do 24 hodin od jejich udání. Společnosti se zároveň budou věnovat osvětě a prevenci nenávisných projevů, které dle jejich pravidel nejsou povoleny zveřejňovat. V této souvislosti se společnosti zavazují k intenzivnější spolupráci a dialogu s organizacemi občanské společnosti, za účelem efektivnějšího boje proti nenávisným projevům a předsudkům (Evropská komise, 2016, s. 2-3).

To, jak společnosti svůj závazek plní, měří pravidelné monitoringy, které zkoumají, zda a jak rychle jednotlivé společnosti reagují na oznámení o výskytu nezákonného nenávisného projevu. Monitoring pro rok 2022 se zúčastnilo 36 organizací z 21 členských států, které na jednotlivých sociálních sítích nahlašovaly nezákonné nenávisné příspěvky. Nejvíce byly zastoupeny příspěvky, které byly zaměřené proti Romům, sexuální orientaci nebo byly xenofobní. Výsledky tohoto monitoringu ukazují, že zhruba 64 % z celkových 3634 přijatých oznámení bylo prověřeno během 24 hodin. V předchozích dvou kolech monitoringu byla tato míra vyšší a pohybovala se mezi 80 % až 90 %. Míra odstranění nahlášených příspěvků se pak pohybovala kolem 63 %. Mimo to bylo během monitorovacího období předloženo 176 příspěvků policii nebo jiným příslušným státním orgánům k dalšímu prošetření. (Reynders, 2022). Problematickým aspektem těchto

monitoringů je nízký počet nahlášených příspěvků, na základě kterých nelze dosáhnout reprezentativnosti a dále fakt, že sociální sítě bývají o termínech monitorovacích kol informovány a soustředí se na nenávistné projevy více než obvykle. (Muhič Dizdarevič, 2021, s. 11)

V České republice se monitoringem a prevencí nenávistných příspěvků v online prostoru na vládní úrovni zabývá Ministerstvo vnitra a Policie ČR (Svobodová, s. 12-13). Ministerstvo vnitra zpracovává Zprávu o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky (do roku 2017 jen Zpráva o extremismu na území České republiky). Tato zpráva se kromě extremismu zabývá i projevy předsudečné nenávisti, kterou definuje jako:

„(...) jednání, které je motivováno nesnášenlivostí a společenskými předsudky vůči určité skupině obyvatel. Zpravidla se jedná o skupiny definované rasou, národností, etnicitou, náboženstvím, sexuální orientací, politickým nebo jiným smýšlením, sociálním původem apod.“ (Ministerstvo vnitra České republiky, 2022, s. 6)

Těchto projevů se dopouštějí jak osoby, tak nejrůznější společenské subjekty. Zpráva se věnuje pouze těm subjektům, u kterých tvoří předsudečná nenávist hlavní náplň jejich aktivit a rétoriky. Jedná se především o skupiny útočící na Romy, migranty, muslimy či homosexuály. Tyto projevy nenávisti se nejčastěji objevují na internetu, zejména pak na sociálních sítích (tamtéž, s. 6-8).

Mimo této zprávy vydalo ministerstvo i Koncepti boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2026 a Akční plán proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2022. Koncepte identifikuje 3 hlavní problematické oblasti, ve kterých není boj proti extremismu a předsudečné nenávisti dostatečný. Jedná se konkrétně o ochranu obětí trestné činnosti, ochranu demokracie a vytváření a posilování odolnosti. Každá z těchto oblastí má v koncepci vytyčené strategické a specifické cíle, které mají přispět ke zlepšení situace (Ministerstvo vnitra České republiky 2021a). Cíle této koncepce budou naplňovány pomocí tří akčních plánů s platností vždy na dva roky. První akční plán vytyčuje tři strategické cíle. Prvním z nich je zajistit ochranu a pomoc obětem trestné činnosti, sjednotit postup OČTŘ a vyvářet policii i státním zástupcům dobré podmínky k výkonu činnosti. Druhý cíl chce zvýšit efektivitu boje se skupinami ohrožující demokracii a třetí cíl chce dosáhnout transparentního a srozumitelného posilování důvěry v demokracii. Těchto cílů by mělo být dosaženo za pomoci 38 různých opatření přijatých během let 2021 - 2022 (Ministerstvo vnitra České republiky 2021b).

Monitoringem a prevencí nenávistných projevů v online prostoru se zabývají i organizace občanské společnosti. Právě ty na téma často upozorňují a účastní se například i výše zmíněného monitoringu sociálních sítí pro Evropskou komisi. Zároveň se ale samy stávají terčem nenávistných projevů, které často souvisí s cílovou skupinou organizace, nebo jsou založeny na mylných představách o fungování a činnostech neziskových organizací.

Mezi organizace, které se zabývají nenávistnými projevy, patří například Člověk v tísni, Amnesty International, In IUSTITIA či projekt HateFree Culture, v rámci kterého vznikla příručka Jak reagovat na nenávist na internetu (Hrdina, Daňková a Kopecká, 2016, s. 34 – 35). In IUSTITIA je jednou z nejvíce viditelných organizací, která se touto problematikou zabývá, zároveň je ale i příkladem organizace, která je terčem nenávistným projevům v online prostoru. Ty vůči jejím zaměstnancům zacházejí tak daleko, že je na ně organizace nucena podávat trestní oznámení. Například v roce 2017 byli zaměstnanci organizace na sociálních sítích vystaveni výhrůžkám násilí a smrti. Velká část z nich byla namířena přímo proti ředitelce organizace, Kláře Kalibové. V tomto případě padl v roce 2018 přelomový rozsudek, kdy byl poprvé v České republice udělen trest za útoky na ochránce práv. Jednalo se o peněžitý trest ve výši 30 000 Kč (HATEFREE CULTURE, 2018). Jednalo se ale o nepravomocný rozsudek, který byl následně zrušen a celý případ byl postoupen do přestupkového řízení. Zastání organizace následně nenašla ani u Ústavního soudu, ke kterému se ředitelka organizace odvolala a který shledal, že k trestnému činu nedošlo a organizace by měla počítat s tím, že ve veřejném prostoru může být vystavena zájmu lidí, kteří jsou nespokojení (ČTK, 2019). Zastání Ústavního soudu se Kláře Kalibové dostalo v roce 2022. Ředitelka organizace se opět stala terčem nenávistných projevů, tentokrát se jednalo o 114 emailů se zastrašujícím či výhrůžným obsahem. Všechny tyto emaily jsou zveřejněné na webových stránkách organizace. I v tomto případě obecné soudy postoupily případ do přestupkového řízení. Následovala stížnost Kláry Kalibové k Ústavnímu soudu, jejímž cílem byla obhajoba jejího práva na ochranu osobní důstojnosti a soukromého a rodinného života. Ústavní soud jí dal v tomto případě za pravdu (In IUSTITIA, 2022).

EMPIRICKÁ ČÁST

4. Metodologie

4.1. Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem diplomové práce je porozumět tomu, jakou zkušenost mají organizace občanské společnosti obhajující práva Romů s nenávistnými projevy v online prostoru a s jejich dopady na aktivity organizace. Ve chvílích, kdy jsou organizace aktivní v online světě, především pak na sociálních sítích, je velmi pravděpodobné, že se setkají s nenávistnými projevy, které mohou cílit jak na samotnou činnost organizace a její zaměstnance, tak na cílovou skupinu organizace. Organizace zaměřující se na práva Romů jsem si vybrala proto, že Romové představují v České republice menšinu, která je statisticky nejvíce ohrožena projevy nenávisti (Kalibová, 2011, s. 16). Je tak téměř jisté, že tyto organizace budou mít s nenávistnými projevy zkušenosti.

K tomu, abych porozuměla zkušenostem organizací obhajující práva Romů s nenávistnými projevy v online prostoru a s jejich dopady na vlastní aktivity, jsem si stanovila 3 hlavní výzkumné otázky:

- 1) S jakými nenávistnými projevy v online prostoru se organizace obhajující práva Romů setkávají?
  - Díky této otázce získám přehled o tom, na co se nenávistné projevy v online prostoru vůči organizaci zaměřují. Zjistím tak, zda se jedná o projevy vůči organizaci jako takové, vůči jejím zaměstnancům nebo její cílové skupině.
- 2) Jak vnímají tyto nenávistné projevy a jejich dopady pracovníci organizací obhajující práva Romů?
  - Cílem této otázky je porozumět osobnímu pohledu zaměstnanců na nenávistné projevy, se kterými se při své práci setkávají.
- 3) Jak organizace obhajující práva Romů řeší nenávistné projevy?
  - Tato otázka mi umožní pochopit přístup organizace k nenávistným projevům. Přinese odpověď na to, jak na takové projevy organizace reaguje a zda má například vytvořené určité strategie či řešení pro boj s nimi.

4.2. Výzkumná strategie a design

Vzhledem ke stanovenému cíli práce a výzkumným otázkám jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkumnou strategii, která se zaměřuje na porozumění a jeho následné zprostředkování. Jedná se o porozumění na několika úrovních a ve všech kontextech, které se zkoumaného fenoménu týkají. Kvalitativnímu výzkumu odpovídá i formulace výzkumných otázek, které se ptají, jak jsou nenávistné projevy vnímány a jak jsou řešeny. Právě otázky, které se ptají, jak se něco děje, jsou jedny z typických pro kvalitativní výzkumy (Novotná, Špaček a Šťovíčková, 2019, s. 260). Tento typ výzkumu bývá označován také jako pružný, protože v jeho průběhu umožňuje úpravu či doplnění výzkumných otázek. To je umožněno tím, že sběr dat a jejich analýza probíhá ve kvalitativním výzkumu současně a v delším časovém úseku a díky tomu má výzkumník dostatek času i prostoru neustále reflektovat svá rozhodnutí. Mezi nevýhody kvalitativního výzkumu patří nemožnost zobecnitelnosti výsledků výzkumu na populaci, větší časová náročnost při sběru a analýze dat a v neposlední řadě i možnost ovlivnění výsledků výzkumu osobními preferencemi (tamtéž, s. 50 – 52).

Jako výzkumný design jsem zvolila případovou studii, protože ta umožňuje hloubkové zkoumání určitého fenoménu v jeho reálném kontextu (Yin, 2009, s. 18). Případová studie je celostní výzkumný přístup, pro který je charakteristické využívání několika výzkumných metod (např. zúčastněné pozorování, rozhovory, nevтіravé výzkumné přístupy). Právě to zajišťuje hloubku poznání případu, které může následně pomoci při porozumění podobných případů (Mareš, 2015, s. 116). V rámci tohoto přístupu se běžně rozlišují vícepřípadové studie a studie s jedním případem. Případová studie s jedním případem je vhodná, pokud se chce výzkumník zaměřit například na jedinečný případ, dále extrémní případ, případ s velkou vypovídající hodnotou nebo reprezentativní případ (Yin, 2009, s. 18). Tato práce bude koncipována jako případová studie s jedním případem. Konkrétně se bude jednat o případ s velkou vypovídající hodnotou. Případem je v tomto případě zkušenost organizace občanské společnosti obhajující práva Romů s nenávistnými projevy v online prostoru a jejich dopady na vlastní aktivity. K tomu, abych získala případ s velkou vypovídající hodnotou je zapotřebí pečlivě zvážit kritéria pro výběr případu.

4.3. Výběr výzkumného případu

V rámci případové studie je případ chápán jako vybraná jednotka analýzy, kterou může být například jednotlivec, skupina, událost, rozhodnutí nebo organizační změna. Výběr výzkumného případu začíná už ve chvíli, kdy definujeme základní výzkumné otázky, které formují kritéria pro výběr případu (Yin, 2009, s. 29 – 30).

Výběr případu probíhá cíleně. Výzkumník vybírá na základě vlastního uvážení takový případ, který by mu měl být co nejvíce užitečný v tom smyslu, že mu pomůže získat co nejvíce informací k zodpovězení stanovených výzkumných otázek. Výběr obvykle začíná stanovením kritérií, na jejichž základě bude případ do výzkumu zvolen. Tato kritéria se odvíjí od stanovených výzkumných otázek (Novotná, Špaček a Šťovíčková, 2019, s. 260).

Kritéria pro tuto případovou studii jsem zvolila tak, abych získala případ s velkou vypovídající hodnotou, který mi poskytne dostatečně bohatá data pro zodpovězení výzkumných otázek. Jedním z prvních kritérií, které jsem pro výběr případu stanovila, bylo poslání a zaměření organizace, které musí být spojeno s obhajobou práv Romů. Právě ti jsou statisticky nejvíce ohroženou skupinou obyvatel v rámci cílení nenávistných projevů, a to nejen v online prostoru. Proto předpokládám, že i organizace, které se jim snaží pomoci, se s těmito nenávistnými projevy setkávají (Kalibová 2011, s. 16). Dalším kritériem je existence oficiálních profilů organizace na sociálních sítích, protože pravděpodobně právě zde bude organizace čelit nenávistným projevům nejvíce. Abych opravdu získala případ s velkou vypovídající hodnotou, musela jsem do kritérií zařadit i samotné nenávistné projevy. Musí se jednat o organizaci, která je dlouhodobě vystavena útokům v online prostoru. Toto kritérium mi zajistí, že organizace už bude mít s nenávistnými projevy i jejich dopady dostatečnou zkušenost, kterou budu moci hloubkově prozkoumat.

Pro výzkum jsem zvolila obecně prospěšnou společnost ROMEA, která v České republice působí od roku 2002 a svými aktivitami bojuje proti rasismu a za lepší postavení Romů ve společnosti (Výroční zpráva za rok 2020., s. 3). Jedná o organizaci, která je velmi aktivní hned na několika sociálních sítích, nejvíce pak na sociální síti Facebook, a právě na nich dlouhodobě čelí útokům. Organizace ROMEA tak splňuje všechna stanovená kritéria a podrobněji bude představena v následujících kapitolách.

4.4. Metody sběru dat

Jedním ze základních principů při sběru dat v rámci případové studie je využívání a kombinování několika zdrojů dat. Tato metoda, tzv. triangulace, umožňuje získat přesnější závěry výzkumu, protože předložená tvrzení jsou podpořena několika zdroji. Triangulace ve výzkumu tedy zvýší jeho kvalitu, ale zároveň představuje vyšší zátěž pro výzkumníka, který musí shromažďovat velké množství dat a následně je analyzovat (Yin, 2009, s. 114 – 117). Abych ve výzkumu dodržela princip triangulace, získala jsem data z následujících zdrojů: rozhovory se zaměstnanci organizace, komentáře pod příspěvky na sociálních sítích a relevantní dokumenty.

Polostrukturované rozhovory představují jednu z metod sběru dat, kterou jsem ve výzkumu využila. Tento typ rozhovorů jsem si vybrala proto, že i přes předem připravenou osnovu základních otázek, stále nechává dostatek prostoru na to, být během rozhovoru flexibilní, měnit pořadí otázek, doptávat se na nové otázky a také umožňuje dát prostor respondentovi na vlastní vyjádření (Novotná, Špaček a Šťovíčková, 2019, s. 232). Rozhovory jsem původně plánovala udělat se 4 – 5 zaměstnanci organizace, kteří mohou zastávat různé pozice v organizaci, ale měli by se mezi nimi nacházet hlavně ti zaměstnanci, kteří mají nebo měli na starosti sociální média nebo média obecně. Vzhledem k malému počtu zaměstnanců byly nakonec na základě dohody s organizací realizovány 3 rozhovory. Ty proběhly na konci října 2022 v prostorách organizace. Každý rozhovor trval zhruba 30 minut a byl po předchozím souhlasu nahráván a následně přepsán do textové podoby. Osnova pro jednotlivé rozhovory obsahovala 15 – 17 návodných otázek, které byly uzpůsobené tomu, jakou pozici zaměstnanci v organizaci vykonávají. Tato osnova s návodnými otázkami je připojena v přílohách této práce. Na základě dohody o anonymizaci nebudou jména ani pozice zaměstnanců v práci zveřejněna. V práci tak na ně budu odkazovat jen jako na zaměstnance nebo respondenty.

Další data potřebná pro výzkum jsem nasbírala za pomoci nevtíravých výzkumných přístupů. Jedná se o přístupy, v rámci kterých se pracuje s již existujícími zdroji dat, které vznikly nezávisle na našem výzkumu. Takto získaná data lze ve výzkumu využít několika způsoby. Mohou sloužit jako primární empirický zdroj výzkumu, mohou být pomocným materiálem při tvorbě dat, mohou přiblížit kontexty zkoumaného fenoménu nebo doplňovat data z jiného zdroje (tamtéž, s. 400 – 402). Zásadní pro mě byly virtuální zdroje dat, které v mém výzkumu představovaly především komentáře pod příspěvky na sociálních sítích organizace ROMEA. Ta má profil založený na těchto sociálních sítích: Facebook, Instagram,

Youtube, LinkedIn, Twitter a TikTok. Do výzkumu byly zařazeny sociální sítě Facebook, Instagram a Youtube. Kritériem pro výběr byla četnost publikování příspěvků a aktivita uživatelů v komentářích. Pro potřeby výzkumu jsem sbírala všechny komentáře u příspěvků organizace na sociálních sítích Facebook, Youtube a Instagram za období 1. 1. 2022 – 30. 6. 2022. Jednotlivé komentáře jsem vždy nascreenovala a následně vložila do wordového souboru. Ten jsem poté převedla do formátu PDF, abych mohla k jednotlivým komentářům vkládat kódy a poznámky. Jiný vhodný způsob, který by mi následně umožnil k jednotlivým komentářům vkládat své poznámky, jsem nenašla. Virtuální zdroje dat se vyznačují svou nestálostí a nedokončeností (tamtéž, s. 410). Proto jsem musela mít neustále na mysli, že i já pracuji s nestálými zdroji. Komentáře v době sběru dat tak už mohly být upravené, promazané, nebo naopak mohly přibýt nové až potom, co jsem je sesbírala.

Dalšími zdroji dat pro mě byly webové stránky organizace ROMEA a jejich projektů a veřejně dostupné dokumenty, které na ně umisťuje, jako jsou výroční a tiskové zprávy. Spolu s nimi byly do analýzy zařazeny i některé články ze zpravodajského serveru Romea.cz. Tyto dokumenty byly podrobeny obsahové analýze, protože souvisely se zkušenostmi organizace s nenávisťnými projevy.

4.5. Analýza dat

Základem mé analytické činnosti bylo dostat všechna sesbíraná data do takové podoby, která mi umožní další práci s nimi. To bylo obzvláště náročné u komentářů ze sociálních sítí. Nasbíraná data měla podobu výstřižků seřazených za sebou ve wordovém dokumentu. Tato podoba dat mi ale neumožnila vkládat komentáře přímo do obrázků, a tak jsem celý soubor převedla do formátu PDF, který mi umožnil lepší práci s daty. Celkem jsem tak ze sociálních sítí získala více než 300 stran materiálu k analýze s tím, že na jedné straně se nacházelo hned několik komentářů. U rozhovorů jsem začala s přepisem dat do textové podoby. Nejdříve jsem se text snažila přepsat sama, ale jednalo se o časově velmi náročnou aktivitu. Následně jsem využila funkci diktování programu Word a celé rozhovory nechala „nanečisto“ nejprve přepsat takto. Nedostatky této metody byly především v tom, že program Word nedokázal rozpoznat začátek a konec věty nebo určit správně čárky ve větě. Proto takto získané přepisy prošly ještě mou revizí.

Jako analytickou metodu jsem zvolila tematickou analýzu, která umožňuje nashromážděná data uspořádat a detailně popsat, což vede k identifikaci opakujících se témat (vzorců) a jejich následné interpretaci (Braun a Clarke 2006, s. 6). Témata se neodvíjí od

toho, v jakém poměru jsou v datech zastoupena, i když i to je určitým vodítkem, ale na základě jejich významnosti vzhledem k výzkumným otázkám (tamtéž, s. 10). Ve chvíli, kdy jsem měla veškerá nasbíraná data dostatečně vizualizovaná, začala jsem s procesem segmentace a kódování. Jedná se o analytické postupy, díky kterým lze zkoumaná data rozdělit na dílčí části, které můžeme nazvat také jako jednotky analýzy. Těmi mohou být celé texty, odstavce nebo jen slova. Zároveň se segmentací probíhá i proces kódování, který umožňuje popis vytvořených segmentů (Novotná, Špaček a Šťovíčková, 2019, s. 429 – 430). Kódování probíhalo induktivně, neměla jsem tedy dopředu připravený seznam kódů, které bych v datech vyhledávala, ale vytvářela jsem nové kódy tak, aby co nejlépe odpovídaly daným segmentům. Během toho jsem používala jak kódy popisné, které označují přesně to, co daný segment říká, tak kódy interpretativní, které vypovídají o mé interpretaci toho, co daný segment říká (tamtéž, s. 432). Zároveň s procesem kódování vznikaly i poznámky. Ty ve většině případů komentovaly vytvořený kód nebo utvářející se témata, neboli kategorie. Poznámkování představuje důležitou součást analytického postupu, protože umožňuje zapisovat vlastní úvahy a předběžné interpretace analyzovaných dat, které lze postupem času upravovat a zdokonalovat (tamtéž, s. 436).

Již při prvotním kódování jsem si všimla, že především v komentářích pod příspěvky ze sociálních sítí se mi kódy opakují a začaly se mi vytvářet první kategorie. Některé z nich již na první pohled souvisely s výzkumnou otázkou, některé z nich nikoliv. V tu chvíli jsem si vedle samotné kódovací knihy, do které jsem zapisovala všechny vytvořené kódy, začala vytvářet i první tabulky, které utvářející se kategorie znázorňovaly. Dalším krokem analýzy byla úprava již vzniklých kategorií a zároveň vytvoření úplně nových. Následně jsem se snažila zjistit, jak spolu jednotlivé kategorie souvisejí, co mi říkají a uspořádat data tak, abych na jejich základě mohla začít data smysluplně interpretovat. Při interpretaci dat byly komentáře ze sociálních sítí citovány doslovně, tedy bez jakýchkoliv oprav chyb nebo překlepů.

4.6. Etika výzkumu

Důležitou součástí každého výzkumného procesu jsou i etické aspekty a dilemata, která je zapotřebí promyslet ještě před začátkem samotného výzkumu. Jedná se například o otázky soukromí a autonomie účastníků výzkumu a zamezení využití nebo zneužití dat z výzkumu. Dále je potřeba promyslet celkový přístup k výzkumu, který by neměl být

zraňující, a také dopady, které by výzkum mohl mít na zúčastněné osoby (tamtéž, s. 62 – 66).

Velmi důležitou etickou otázkou pro mě v rámci výzkumu představovala otázka anonymizace, a to nejen při sběru dat ze sociálních sítí organizace, ale i v rámci rozhovorů, které jsem vedla se zaměstnanci organizace. Veškeré komentáře, které jsem získala ze sociálních sítí organizace, budou v rámci diplomové práce anonymizovány, tedy bez uvedení jejich autora. Jak již bylo zmíněno výše, anonymizováni byli i zaměstnanci organizace, se kterými byly vedeny rozhovory. Tímto krokem předcházím případným kritickým či nenávislným projevům vůči jejich osobám, které by se při zveřejnění jejich identit mohly objevit.

Co se týče samotné organizace, ta anonymizována nebude. K dohodě o anonymizaci dat došlo během vyjednávání o informovaném souhlasu, který byl předložen každému respondentovi k podpisu před začátkem rozhovoru. V rámci něj byl každý respondent seznámen s cílem a povahou mé práce, se svými právy (např. odvolání souhlasu, anonymizace nebo možnost rozhovor kdykoliv přerušit) a s tím, jak bude s daty, které z rozhovoru získám, nakládáno. Rozhovory byly nahrávány na diktafon a následně přepsány do textové podoby. Všichni respondenti informovaný souhlas podepsali a byli ujištěni o tom, že jim po dokončení diplomové práce bude zaslána její finální podoba. Zároveň projevíli zájem o výsledky analýzy sociálních sítí, které jim budou poskytnuty spolu s diplomovou prací.

5. Představení vybrané organizace

Pro výzkum byla na základě stanovených kritérií vybrána organizace ROMEA o.p.s., která vznikla v Praze roku 2002 jako občanské sdružení, které bylo následně roku 2013 transformováno na obecně prospěšnou společnost. ROMEA vznikla za účelem sdružování romských i neromských občanů, kteří chtějí podporovat rozvoj demokracie a toleranci, bojují proti rasismu a zajímají se o dodržování lidských práv. Jejím posláním je posílení důvěry mezi lidmi, a to za pomoci kvalitního zpravodajství a podpory vzdělání. Obě tyto činnosti přispívají k lepšímu poznání a následnému uznání Romů jako rovnocenných členů společnosti. Snahy ROMEY dlouhodobě směřují také k rozšiřování romské střední vrstvy (Výroční zpráva za rok 2020, s. 3).

Svou vizi organizace shrnuje do 5 bodů:

„Lepší soužití Romů a většinové společnosti.

Romové bez předsudečné negativní nálepky.

Seriózní a objektivní mediální kultura.

Aktivní občanství Romů (např. politická participace).

Silná střední vrstva Romů.“ (tamtéž).

ROMEA se věnuje hned několika mediálním aktivitám. Mezi tu nejvýraznější patří zpravodajský server Romea.cz, který organizace provozuje od roku 2003. Jedná se o server, který přináší komplexní pohled do život Romů, nikoliv jen na sporné nebo negativní dění kolem nich. *„Romea.cz nabízí aktuální zpravodajství o věcech, které se Romů jakkoliv dotýkají – o lokální i evropské politice vůči Romům, životě Romů v regionech České republiky, o sociálním systému, školství, dopadech politického rozhodování na život Romů, o problematice sociálního vyloučení, o romské kultuře, literatuře či inspirativních osobnostech z řad Romů. (tamtéž, s. 7)* V rámci svých zpravodajských aktivit se organizace soustředí i na boj s dezinformacemi, manipulacemi a hoaxy, které cílí na Romy a jiné zranitelné skupiny. Romea.cz publikuje jak v českém, tak v anglickém jazyce (tamtéž).

ROMEA se v rámci zpravodajství věnuje také natáčení videí, a to prostřednictvím své internetové televize ROMEA TV. Videá nahrává na svůj Youtube kanál ROMEA TV a jsou dostupná i na webové stránce zpravodajského serveru Romea.cz. Internetová televize se ve své tvorbě věnuje natáčení reportáží, diskuzních pořadů, portrétních rozhovorů nebo živých přenosů (tamtéž, s. 10).

Měsíčník Romano vodi patří mezi další mediální aktivity organizace, kterou provozuje stejně dlouho jako zpravodajský server Romea.cz, tedy od roku 2003. Měsíčník

se věnuje politickým, společenským i kulturním událostem a nechybí v něm například rozhovory s romskými osobnostmi. Dotýká se i témat jako je sociální exkluze a vyloučení, rasismus nebo segregace. Tímto měsíčníkem se ROMEA snaží informovat nejen samotné Romy, kterým chce ukázat, jakými způsoby mohou ovlivnit dění kolem sebe, ale i Neromy, kterým chce ukázat příklady dobré praxe a odstraňovat tak zažitě předsudky o Romech (tamtéž, s. 5).

V rámci vzdělávání podporuje organizace romské studenty svým stipendijním programem, který je určen pro studenty středních, vyšších odborných a vysokých škol. Stipendia jsou určena pro studenty s vynikajícími výsledky, kteří se nachází ve špatné finanční nebo sociální situaci, která by mohla ohrozit dokončení jejich studia. Mimo finanční pomoci se stipendistům nabízejí i vzdělávací a zážitkové aktivity, které mají rozšířit jejich kompetence tak, aby se zabránilo předčasnému ukončení jejich studia (tamtéž, s. 12). Pro akademický rok 2022/2023 si o stipendium zažádalo více než 150 studentů, z toho 80 z nich bylo do stipendijního programu vybráno hodnotící komisí. Výše finanční podpory se pohybuje v rozmezí 14 000 – 25 000 Kč na školní rok, v závislosti na tom, jakou školu stipendista studuje (Romská stipendia, 2022).

Volnočasové aktivity dětí organizace podporuje svým projektem Romský mentor od roku 2011. Projekt je určen všem dětem, ne pouze romským, a podporuje pohybové i umělecké kroužky dětí, které jsou vedeny romským lektorem. Lektor má pro děti představovat vzor a ukázat jim, že i oni mohou dosáhnout svých snů. Účast dětí v těchto volnočasových kroužcích je podmíněna jejich bezproblémovým chováním (Romea: romská mediální a vzdělávací organizace, © 2003 – 2022).

Za svou činnost byla organizace v roce 2010 oceněna v rámci druhého ročníku cen Gypsy Spirit v kategorii nevládní organizace. Ocenění se v této kategorii udělovalo za realizaci projektu, který měl podpořit a rozvíjet romské menšiny. V rámci tohoto ocenění byl vyzdvihnut především zpravodajský server Romea.cz (Vláda České republiky, 2010). V roce 2012 byla organizaci udělena Cena Alice Garrigue Masarykové, kterou uděluje Velvyslanectví Spojených států amerických. ROMEA byla oceněna za svou vytrvalou práci při prosazování otázek lidských práv Romů v České republice i za to, že prostřednictvím svých mediálních aktivit přispívá k vyváženějšímu obrazu Romů v médiích, ale i k vyváženosti samotných českých médií (Balážová, 2012). Další úspěch organizace zaznamenala v roce 2013, kdy se zpravodajský server Romea.cz dostal do finále hlasování ankety Křišťálová Lupa v kategorii zpravodajství a publicistika. Ve finálním hlasování nakonec skončil na 9. místě (Křišťálová Lupa 2013: Cena českého internetu, © 1998 – 2023).

6. Výsledky výzkumného šetření

6.1. Sociální síť organizace ROMEA

Organizace ROMEA je v online prostoru velice aktivní. Vedle vlastních webových stránek má oficiální profil téměř na všech sociálních sítích. Jedná se konkrétně o následující platformy: Facebook, YouTube, Instagram, LinkedIn, Twitter a TikTok. Sociální síť jsou dle rozhovorů se zaměstnanci využívány především ke dvěma účelům. Tím prvním je komunikace s lidmi. Uživatelé se na ROMEU obracejí nejen přes zprávy, ale i v komentářích pod jednotlivými příspěvky. Druhým účelem je šíření vlastního obsahu, který tvoří například články ze zpravodajského serveru Romea.cz spolu s příspěvky o vlastních aktivitách organizace.

„Pokud budu mluvit o těch hlavních sítích, jako je Facebook a Twitter, tak tam dáváme odkazy na články a samozřejmě naše aktivity. Ale protože provozujeme ten zpravodajský server, tak gró jsou ty zprávy, které tam dáváme, a které se netýkají jen naší organizace, ale obecně témat, které na zpravodajském serveru máme.“ (Respondent 2)

Profily na sociálních sítích YouTube, LinkedIn a TikTok se pak od těch hlavních mírně liší, a to nejen v rámci sdíleného obsahu, ale i četnosti publikování. Vedle Facebooku a Twitteru, kde je ROMEA nejvíce aktivní, pravidelně publikuje i na platformě YouTube a TikTok. Nejméně příspěvků se pak vyskytuje na LinkedIn profilu.

„Na sociální síť YouTube, tak tam dáváme naše videa, který točíme v rámci internetové televize Romea TV. YouTube používáme i jako úložiště videí, které pak dáváme do našich článků atd. Používáme ještě LinkedIn, ale tam aktivní nejsme. Tam máme jenom občas propagaci našich aktivit, ale velmi, velmi málo. A ještě používáme TikTok na takový jako speciální videa krátký, když chceme něco sdělit té mladší populaci.“ (Respondent 2)

Tento výzkum se zaměřil na profily organizace na sociálních sítích Facebook, Instagram a YouTube. Tyto profily byly vybrány nejen na základě četnosti publikování příspěvků samotnou organizací, ale i na základě aktivity uživatelů v komentářích pod příspěvky. Nejvíce sledujících má ROMEA na svém Facebookovém profilu. Jedná se zhruba o 60 000 uživatelů. Co se týče složení těchto uživatelů, zjednodušeně ho lze pojmenovat jako pestré. Jeho přesnou charakteristiku lze zjistit jen obtížně, obecnou představu ale zaměstnanci organizace mají. Základní skupiny, které tvoří publikum ROMEY lze vyčíst i z komentářů. Jisté je, že příspěvky organizace sledují jak Romové, tak Neromové, jak její příznivci, tak její odpůrci. Zároveň se nejedná jen o sledující z České či Slovenské republiky,

ale i ze zahraničí. To dokazují nejen komentáře v cizím jazyce, jako je angličtina nebo němčina, na které v několika případech ROMEA i odpovídá, ale potvrzují to i samotní zaměstnanci organizace.

„Často naše sociální sítě sledují i lidé ze zahraničí, kteří se nějakým způsobem věnují této tématice. Když budu mluvit konkrétně, tak jsou to lidé, kteří pracují v nadacích a v Evropské unii a chtějí vlastně skrz ty naše sociální sítě zjistit nějaké informace. Třeba o kauzách, které se dějí v České republice.“ (Respondent 3)

I přesto, že nelze určit přesné složení publika ROMEY na sociálních sítích, zaměstnanci si všimají, že publikum není stálé a s časem se mění. Organizace vyzorovala, že jsou období, v rámci kterých jsou vždy více aktivní určité skupiny. Tato období reflektují to, co se zrovna děje ve společnosti. Ať už se jedná o protivládní demonstrace nebo ruskou agresi na Ukrajině, ke které se uživatelé v rámci mnou sledovaného období na sítích ROMEY hojně vyjadřovali.

„Určitě v letech 2010-11 to byli hodně extremisti, náckové, protože jsme sledovali vlastně ty demonstrace, který tady byly 2011-12 a vlastně postupně se to trošku změnilo. Extremisti mám pocit, že už nás moc nesledují...“ (Respondent 2)

Virtuální komunikace v online prostředí, tedy i na sociálních sítích, se stala běžnou součástí našeho života. Je rychlá, dostupná a umožňuje snadný kontakt s druhými lidmi. Může být ale problematická, protože bývá spojována s poklesem důvěry i schopnosti akceptovat běžné společenské normy. Komentáře, které byly v rámci tohoto výzkumu analyzovány, spadají do komunikace asynchronní, tedy takové, která probíhá s prodlevami (Konečný, 2011, s. 20 – 23.) ROMEA se pod svými příspěvky setkává s komentáři, které jsou mířené přímo na organizaci nebo její práci a s reakcemi na sdílený obsah. Komentáře jsou jak pozitivní, tak kritické, a nechybí mezi nimi ani nenávistné projevy, které jsou z velké části zaměřené proti Romům. O přítomnosti těchto komentářů pod svými příspěvky organizace dobře ví.

„Tak opravdu těch nenávistných komentářů je hodně a troufám si tvrdit, že pod každým příspěvkem, téměř pod každým, bude jeden nenávistný komentář. (...) Nicméně když bych to měl shrnout, tak si vlastně asi nepamatují ani jeden post na Facebooku nebo na Instagramu, který by neměl aspoň jeden nějaký hejt nebo nějakou narážku aspoň na Romy.“ (Respondent 3)

Určit témata či příspěvky, pod kterými se nenávistné komentáře objevují, je složité, protože zaměstnancům organizace připadá, že uživatelé si dokáží něco najít na každém jejich tématu. Romská tematika obecně by se v českém prostředí dala považovat za něco, co tzv.

haterů zkrátka přitahuje. Proto se i pod zdánlivě nevinnými příspěvky, které například oslavují úspěšné Romy, objevují nenávistné komentáře. Zaměstnanci dále přiznávají, že například politická a kontroverzní témata dokáží v komentářích rozproudit vášnivé debaty, pod kterými je výskyt nenávistných projevů více pravděpodobný.

„Reakce asi nejvíc vzbuzují články, které se týkají něčeho kontroverzního. Když budu konkrétní, tak například se jedná o pana Křečka, ombudsmana. Když se objeví nějaký článek s ním, tak to v těch diskuzích hodně, hodně vře, protože jsou to dvě strany. Někteří ho obhajují, někteří ho vlastně nenávidí.“ (Respondent 3)

6.1.1. Nenávistné projevy - projevy anticiganismu

Podstatnou část mého výzkumu představuje analýza komentářů pod příspěvky ROMEY na sociálních sítích. Na základě této analýzy jsem byla schopna získat představu o tom, s jakými nenávistnými projevy se organizace musí potýkat. Tou nejzásadnější skupinou jsou nenávistné projevy zaměřené vůči Romům.

Nenávistné projevy představují jednu z forem, kterých anticiganismus může nabývat. Tyto komentáře na sociálních sítích ROMEY urážejí, zesměšňují, vyhrožují a negativně stereotypizují skupinu obyvatel na základě jejich příslušnosti k romské etnické menšině. Tím tak naplňují například definici nenávistných projevů dle ECRI. Na základě vlastního výzkumu jsem určila několik skupin, do kterých by se daly tyto projevy zařadit.

První skupinu nenávistných projevů tvoří komentáře, které připisují Romům hanlivá označení. Uživatelé za tímto účelem používají nejen vulgarismy, ale i další nelichotivé výrazy, které odvozují od stereotypů, které mají s Romy spojené. Jedná se o negativní vlastnosti a chování, které jsou Romům ve společnosti připisovány, jako je například pobírání sociálních dávek, lenost či špatné hygienické návyky. Romové tak musí v komentářích čelit například těmto označením:

„Cikání zasraní“ (Instagram)

„Dávkaři“ (Instagram)

„Verbeš“ (YouTube)

„Flákač domácí“ (YouTube)

„Netáhla“ (Facebook)

Komentáře, které negativně stereotypizují Romy představují další skupinu nenávistných projevů. K té v určité míře docházelo již v rámci první skupiny při odvozování označení pro Romy. Uživatelé v rámci těchto komentářů spojují Romy s negativními

vlastnostmi a chováním, a to především v oblastech jako je vzdělání, zaměstnání a bydlení. Jedná se o oblasti, v rámci kterých se snaží politiky jednotlivých členských států Evropské Unie bojovat s anticiganismem, a kde se Romové nejčastěji setkávají s diskriminací. Romové jsou v komentářích na sociálních sítích ROMEY popisováni jako skupina obyvatel, která je zadlužená a je špatnými nájemníky, protože po sobě zanechává bydlení ve špatném stavu. Dále jako skupina, která nepracuje a ani pracovat nechce. Zpochybňovány jsou i schopnosti Romů získat zaměstnání na společensky uznávaných pozicích, protože ty vyžadují vzdělání, a to jak středoškolské, tak vysokoškolské. Toho podle některých uživatelů Romové nejsou schopni dosáhnout. Další podmínkou pro získání zaměstnání je ve většině případů i trestní bezúhonnost, kterou uživatelé u Romů také zpochybňují. Obviňují je například z krádeží.

„a víte proč se pandemie koronaviru romské komunity prakticky nedotkla? Protože statisticky se 8 lidí z deseti nakazilo v zaměstnání“ (Youtube)

„Je úplně jedno jestli těmto lidem někdo odpustí nějaký dluh. Nadělají další.“ (Youtube)

„to je zajímavé tak proč sem nikdy neviděl Romskeho policistu učitele doktora právníka ještě sem za celý svůj život nepoznal roma co má vysokou školu...“ (Youtube)

„Předpokladem je maturita a čistý trestní rejstřík. Kolik procent Romů to splňuje?...“ (Facebook)

Zesměšňování Romů a jejich aktivit patří k dalším projevům anticiganismu, se kterými se lze v komentářích pod příspěvky organizace ROMEA setkat. Zdá se, že uživatelé používají ironii i urážky k tomu, aby zesměšlili jakékoliv pozitivní příklady týkající se romské komunity, ať už se jedná o významné romské události nebo jednotlivé aktivity romských jedinců. Uživatelé se vysmívají například oslavám Mezinárodního dne Romů nebo zlehčují činy romských ukrajinských vojáků.

„Mezinárodní den čeho? Ještě udělat mezinárodní den nic nedělání a vysávání systému“ (Youtube)

„Nejspíš jeli jen posbírat železo“ (YouTube)

I přesto, že jsou Romové nejpočetnější národnostní menšinou nejen v České republice, ale i v celé Evropě, zachytila jsem na sociálních sítích organizace komentáře, které zpochybňují existenci romské národnosti jako takové. Toto zpochybňování uživatelé argumentují především tím, že neexistuje žádný oficiální romský stát, a tím pádem nemůže existovat ani romská národnost. Objevují se i takové komentáře, které Romy posílají do vyhnanství. Uživatelé volají po jejich odchodu jak z České republiky, tak i z Evropy.

„nic jako Romska národnost neexistuje ještě nikdo z vas mi nikdy nevysvětlil kde se ten vaš Romsky stát nachazi tak nelžete ani v dějepise o Romske zemi neexistuji žadne zminky prostě nic“ (Youtube)

„Pokud jsem se narodil zde v České republice, mám národnost České republiky. Příslušnost k cikánskému etniku je samozřejmá, ale nemůže nikdo psát ani říkat že má národnost „romskou“, z jednoho prostého důvodu a to je že stát s tímto názvem (Rómsko) neexistuje....“ (Youtube)

„Romové do Indie a bude pořádek v EU“ (YouTube)

Příspěvky na sociálních sítích byly analyzovány za období leden – červen 2022, tedy v období, kdy vypukla ruská invaze na Ukrajinu. O těchto událostech ROMEA pravidelně informovala na svém zpravodajské serveru Romea.cz a tyto zprávy následně sdílela na své sociální síti. A právě pod těmito příspěvky se objevuje anticiganismus zaměřený proti ukrajinským romským uprchlíkům. Ti jsou v komentářích vystavováni podobným nenávisným projevům jako samotní Romové. Uživatelé volají po jejich deportaci zpět na Ukrajinu nebo je vyhánějí do jiných zemí. Dále je kritizováno jejich chování, v rámci kterého dochází opět k negativní stereotypizaci všech ukrajinských romských uprchlíků. Ti jsou obviňováni z krádeží, nedostatečných hygienických i pracovních návyků a zneužívání současné situace ve vlastní prospěch, tedy že do České republiky dorazili jen proto, aby získali finanční podporu od české vlády.

„Ať je okamžitě pošlou zpět tady je nikdo nechce a nemají na nic nárok“ (Facebook)

„Tyhle lidi přijeli jen kvůli dávkám. Pracovat nikdy nebudou jen vyžít“ (Facebook)

„Ti zneuzijou každé situace. Když u nás byly povodně taky tady kradli, chlapi kvůli nim po nocích drzeli hlídky. Nemají žádný strop hyenismu. Bych se nedivil kdyby okrádali ostatní uprchlíky“ (YouTube)

Překvapivým zjištěním bylo, že podobných projevů se na sociálních sítích ROMEY dopouštějí i samotní Romové. To bylo potvrzeno i během rozhovorů se zaměstnanci organizace, kteří jsou si vědomi toho, že nenávisné projevy přicházejí i z jejich strany. V rámci této krize jsem vedle projevů vzájemné romské solidarity zaznamenala například tento komentář jedné romské uživatelky:

„Jsem Romka ale nechci žádné Ukrajince tady ,a ti kteří je litují ať se je vezmou k sobě domů nebo na zahradu , když je nelituje jejich prezident proč je máme litovat my lidé kteří jsme se narodili v ČR“ (Facebook)

Vedle všech těchto projevů anticiganismu se v komentářích objevují i takové projevy, které by se podle českého trestního zákoníku daly kvalifikovat jako trestné činy. Jedná se

konkrétně o vyjádření, které posílá Romy do koncentračních táborů a komentáře, které zlehčují či dokonce popírají romský holokaust a samotnou existenci koncentračního tábora v Letech u Písku. Poslední zmíněné komentáře by mohly být kvalifikovány jako trestný čin proti lidskosti a to konkrétně (§ 405) popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.). Tyto komentáře lze také vnímat jako určitou provokaci vůči snahám samotné ROMEY, protože ta část svých aktivit věnuje osvětě o romském holokaustu a koncentračním táboře v Letech u Písku. A právě pod příspěvky, které se tomuto tématu věnují, se vyskytují i tyto nenávistné komentáře:

„Ano, existence romskeho koncetraku v Letech u Písku je skutečne jen virtualní“
(YouTube)

„V zásadě nemám nic proti účelovým šaškárnám u neexistujícího pseudokoncetraku v Letech...“ (YouTube)

„Všichni černý bych poslal do koncentračních táborů pracovat tady nemají co dělat stejně berou dávky z daní.Ja bych je hnal“ (YouTube)

6.1.2. Komentáře vůči organizaci ROMEA

V rámci analýzy sociálních sítí ROMEY jsem vedle nenávistných projevů vůči Romům zachytila i komentáře namířené vůči organizaci. Nejedná se sice o nenávistné projevy jako takové, ale i přesto považuji tuto skupinu komentářů pro účely výzkumu za relevantní. Uživatelé využívají komentáře pod příspěvky nejen k reakcím na samotný obsah příspěvku, ale také ke komunikaci s organizací a k vyjádření vlastního názoru na ni. Uživatelé kladou organizaci dotazy, které se týkají daného sdíleného obsahu nebo se na ni obrací s výzvami a prosbami, například o sdílení příspěvku. Co se týče názorů uživatelů na organizaci samotnou, ty jsou jak pozitivní, tak negativní. Pozitivní komentáře vyjadřují uznání a podporu organizaci za její aktivity, včetně chvály samotných příspěvků.

„Šikovni jste fakt super respect“ (Facebook)

„Super Romea“ (Facebook)

„Jste super a moc vám fandím a přeji spoustu úspěchů, jednou“ (YouTube)

V rámci negativních reakcí směrem k organizaci se ROMEA v komentářích potýká především s kritikou své práce, a to jak ze strany romských, tak neromských uživatelů. Organizaci je vyčítána například absence neutrality nebo nedostatečná pomoc a zájem o romskou menšinu, a to i u příspěvků, které ukazují konkrétní pomoc organizace. Někteří uživatelé se dokonce dožadují dalších příkladů toho, jak ROMEA pomáhá. Kritice bývá dále

vystavován i výběr hosta či moderátora do diskuzních pořadů organizace nebo případné překlepy ve sdíleném textu.

„...doba, kdy vaše média byli neutrální už dávno není...” (Instagram)

„Měli byste natáčet jak žijí chudý cigani, ale to vás nezajima!!!“ (Facebook)

„TA REDAKTORKA ASI SPÍ P. MIKO JI VYSVETLUJE SITUACI A ONA SE VZÁPETI ZEPTÁ JESTLI JE TO DISKRIMINACE KVŮLI ROMUM TAK TO JE TEDY NECO. AT TU PRACI NEDELA NEZVLÁDÁ JI.“ (YouTube)

S kritikou se potýká i stipendijní program organizace, kterým ROMEA podporuje romské studenty s vynikajícími výsledky. Uživatelé organizaci kritizují za nízký počet udělených stipendií nebo dokonce za to, že z tohoto programu vylučují neromské děti. Takové komentáře jen potvrzují výše zmíněné tvrzení, že hateři si dokáží najít něco negativního opravdu na všem. Dokonce i na něčem tak pozitivním, jako je stipendijní program podporující vzdělání mladých Romů. Zaměstnanci organizace se ale snaží vnímat především pozitivní reakce na své stipendisty, které u příspěvků o nich převažují. Velmi dobře ale ví, že se stipendijní program na sociálních sítích s kritikou setkává.

„Když máme nějaké články ohledně romských studentů, tak ty reakce jsou převážně hezké, většinou ti lidé fandí těm studentům, ale samozřejmě pak jsou takoví ti zarytí odpůrci a vlastně lidé, kteří vlastně nevěří tomu, že by Romové mohli být úspěšní a studovat.“ (Respondent 3)

Vedle kritiky své práce ROMEA v komentářích čelí i několika nařčením. Uživatelé organizaci obviňují z rasismu a ze zastrašování Romů, dále z útoků a šíření nenávisti vůči Neromům, rozeštvávání společnosti a ze šíření lží. Někteří uživatelé se snaží najít i tu nejmenší záminku proto, aby mohli organizaci z něčeho obvinít. Stačí k tomu například i rozdílný překlad určitého slova ve sdíleném článku. Jiní uživatelé svá obvinění více nezdůvodňují.

„Proč je v překladu Romové, když v maďarštině řekl cigáni? Proč lžete a nepřekládáte to pravdivě?“ (YouTube)

„...Nikde nevidím, že by nějaká jiná organizace šla po Romech tak cíleně a usilovně jako Romea po gadžech nebo jak říkáte bílému obyvatelstvu...“ (Facebook),

„Romea TV jsou jedni z největších rasistů u nás“ (YouTube)

„ROMEa TV lze“ (YouTube)

Finance jsou dalším tématem, o kterém se v komentářích mluví především negativně. Někteří uživatelé usuzují, že ROMEA má jako nezisková organizace financí dostatek, protože údajně čerpá obrovské dotace od státu. Takové komentáře se pod příspěvky

objevovaly i v obecné rovině a odsuzovaly všechny neziskové organizace. Proto ve chvílích, kdy organizace sdílí výzvy na finanční podporu, naráží i na reakce, které ji za to odsuzují.

„Jak podpořte? Vydělejte si sami!“ (Facebook)

„Romea.cz jsou jen zpravodajské stránky ale nechápu proč berou milionové dotace ročně za co?“ (Facebook)

Specifickou skupinu kritiků organizace představují uživatelé, kteří se domnívají, že na profilech ROMEY dochází nebo by mohlo dojít k omezování jejich projevu. Uživatelé, kteří si myslí, že jim ROMEA smazala komentář, toto své podezření komunikují pod příspěvky organizace a jsou schopni s ostatními uživateli vést dlouhé debaty o svobodě projevu. V některých případech se ale uživatelé mylně domnívají, že svoboda projevu je absolutní a mají právo psát cokoli, co chtějí. Tito uživatelé pak obviňují ROMEU z toho, že cenzuruje a blokuje obsah, a to například v případech, kdy uživatel v komentářích zveřejní něco, co se podle něj organizaci tzv. nehodí nebo nemá dostatek argumentů, aby daný výrok vyvrátila.

„Censor: Copak? Opět smažeme co se nehodí? Nebo jsem uvedl nepravdu?“ (YouTube)

„...Vůbec mě nepřekvapí, když mě zablokujete, tyto zkušenosti mám už z jiných stránek, například Manipulátoři.cz...když je komentář nepřijemný, případně dojdou argumenty...blokace!“ (Facebook)

6.2. Nenávistné projevy vůči organizaci ROMEA

V rámci vlastní analýzy sociálních sítí organizace jsem se setkala s několika kritickými názory a komentáři vůči ní. Nenávistné projevy jako takové byly zaměřené vůči Romům a ne vůči organizaci samotné nebo jejím zaměstnancům. To ale neznamená, že by se s nimi ROMEA ve své praxi neseťkávala. Důvodem toho, že má vlastní analýza tyto projevy nezachytila, může být nestálost internetové prostředí jako zdroje dat. Těžko se posuzuje, zda se v rámci analyzovaného období organizace s nenávistnými projevy vůči sobě na vlastních profilech neseťkávala, nebo zda byly tyto projevy odstraněny dříve, než došlo ke sběru dat do analýzy. Nenávistné projevy v online prostoru zaměřené na ROMEU nebo její zaměstnance jsou ale něčím, co někteří ze zaměstnanců považují již za běžnou součást své práce.

„To jsou komentáře, který často jakoby... co jsou tady v podstatě celkem běžný. A zrovna nedávno, díky volbám, nám jedna pseudo-politická romská strana vyhrožovala, že si na nás počká před kanceláří.“ (Respondent 3)

Z rozhovorů i článků, které organizace zveřejňuje na svém zpravodajském serveru Romea.cz vyplývá, že se ROMEA setkala již s několika výhružkami násilí. Jednou z těch nejzávažnějších, a zároveň i nejvíce medializovaných, byla hrozba vypálením ROMEY v komentářích pod jedním z příspěvků přímo na Facebookovém profilu organizace. Na případ mimo ROMEY upozornil také server Lidovky nebo Blesk. Výhrůžka naštěstí nebyla naplněna a organizace se v tomto případě rozhodla podat na autora výroku trestní oznámení. To ovšem bylo staženo, protože policie se státním zastupitelstvím došli k závěru, že nedošlo k trestnému činu (Votavová, 2017a). Sociální sítě nejsou jediným místem, kde se organizace setkává s nenávisnými projevy a kritikou. Někdy se autoři takovýchto projevů nebojí vystoupit z anonymity online světa a do organizace samotné i zavolají. Dalším zdrojem nenávisných projevů jsou emaily. Emailové adresy na organizaci jsou pro veřejnost snadno dohledatelné, protože je má ROMEA uvedené na svých webových stránkách. Zaměstnanci v rámci rozhovorů vzpomínali na případ, kdy jim do emailové schránky dorazila fotka vstupních dveří do organizace:

„Tak jsme tam našli, a nevím, jestli já nebo někdo z kolegů, ale jako všimli jsme si tam fotky. A vlastně našich dveří tady nahoře. Ne jak jste stála dole u hlavního vchodu. A byly tam vyfocený vlastně naše dveře a k tomu bylo připsáno něco jako: víme, víme o vás. Nebo něco takovýho. Tak to byl třeba jako jeden z momentů, kdy jako rozhodně z toho člověk nebyl úplně jako klidnej.“ (Respondent 1)

Příklady těchto výhružek byly mířeny obecně na ROMEU jako organizaci, ale výjimkou nejsou ani případy, které vyhrožují přímo jednotlivým zaměstnancům. Nejvíce těmto útokům čelí ti zaměstnanci, kteří organizaci reprezentují navenek a jsou tak veřejně spojeni s ROMEU. Výhrůžky jsou cíleny nejen na ně samotné, ale došlo i k případům vyhrožování jejich rodinám. To mi v rámci rozhovorů potvrdil jeden ze zaměstnanců při odpovědi na otázku, zda mu bylo někdy vyhrožováno.

„Jo, to mi vyhrožovali. Myslím si, že i něco o mých dětech psali, ale jako že bych si to asi připustil, že to někdo opravdu udělá, tak to ne.“ (Respondent 2)

6.3. Vnímání nenávistných projevů

Organizace ROMEA má za dobu své působnosti s nenávistnými projevy bohaté zkušenosti. Potýká se s nimi již několik let. V rámci výzkumu mě proto zajímala i otázka, jak nenávistné projevy vnímají samotní zaměstnanci organizace. Ti se už setkali téměř se všemi možnými druhy nenávistných projevů a jen tak něco je proto nepřekvapí. Neznamená to ale, že jsou vůči nim zcela imunní. Zaměstnanci přiznávají, že nenávistné komentáře jsou zkrátka něco, co se nečte dobře, nevyvolává v nich příjemné pocity a ne vždy jdou tzv. hodit za hlavu. *„Tak vždycky je to jakoby nepříjemné. Já si myslím, že mám docela už jako hroší kůži...“* (Respondent 3). Nejspíše právě proto se zaměstnanci snaží takovým komentářům alespoň v určité míře vyhýbat, což mi v rámci rozhovorů každý z respondentů potvrdil. K tomu dochází například nějakou vlastní formou filtrace komentářů anebo jen prostým nenahlížením do diskuzí pod příspěvky.

„Ale opravdu jakoby nečtu ty věci úmyslně. (...) Takže vlastně se tomu trochu vyhýbám. Možná bude přesně říct, jakože si jako předtím trochu chráním, protože když pak člověk někdy do těch diskuzí zabředne, tak je to pak opravdu hodně vlastně emotivní, jo.“ (Respondent 1)

Ne vždy mohou zaměstnanci ROMEY tyto strategie uplatňovat, protože samozřejmě do určité míry musí dění na svých profilech sledovat. Na druhou stranu pokud by zaměstnanci chtěli uhlídat každý komentář a moderovat všechny diskuze na svých profilech na sociálních sítích, čekala by je opravdu náročná práce, na kterou by nejspíše museli někoho nového zaměstnat. Diskuze pod jejich příspěvky totiž mohou dosáhnout i několika stovek komentářů a v takové chvíli jsou už neumoderovatelné.

„Opravdu by to chtělo člověka jednoho jediného, který bude, i kdyby na půl úvazku, ideálně na celý, prostě tyhle věci jako moderovat nebo to tam ošetřovat, ale to prostě není možný.“ (Respondent 2)

Jedním z nenávistných projevů, se kterými se ROMEA setkává, jsou i výhružky mířící přímo na organizaci nebo její zaměstnance. Mezi takové patří například výše zmíněná hrozba vypálením organizace nebo zastrašování typu „počkáme si na vás před kanceláří“. Jedná se o jev, který byl v rámci rozhovorů dokonce označen jako „běžný“. Přímé ohrožení z takových projevů zaměstnanci zatím nepocítují, a to pravděpodobně i díky jejich strategii zvládání. Snaží si tyto výhružky nepřipouštět a nepřemýšlet nad tím, co by se stalo, kdyby k nim opravdu došlo. Jedná se ale samozřejmě o něco, co v nich nevyvolává příjemné pocity.

O svém přístupu k jednomu takovému incidentu, kdy výhrůžka organizace byla doprovázena fotkou vstupních dveří do kanceláře ROMEY, se se mnou podělil jeden ze zaměstnanců:

„Tak kdyby někdo chtěl, bejval něco udělat špatnýho, tak už tady stál. Mohl udělat cokoliv, jo. Ty dveře počmárat nebo počkat, až někdo vyjde, cokoliv jakoby. Ale jako rozhodně, rozhodně to nebyl dobrej pocit. Když už si někdo dá tu práci s tím. A nejsou to jako ty vstupní dveře, ale vlastně už ty jakoby v tom domě...“ (Respondent 1)

I přesto, že velkou část nenávistných a negativních komentářů si zaměstnanci ROMEY díky svým dlouholetým zkušenostem dokáží nepřipouštět k tělu, existují stále komentáře, které se jim nesou těžce. Jedním typem těchto komentářů jsou například ty o studentech stipendijního programu ROMEY, který podporuje romské studenty na jejich cestě za vzděláním. Ukazuje se, že některým uživatelům se v této oblasti nelze zavděčit. Na jednu stranu kritizují Romy jako skupinu obyvatel s nízkým vzděláním, na druhou stranu nešetří s kritikou ani vůči skupině Romů, která je veřejně prezentována jako vzdělaná a úspěšná. Komentáře, které se vysmívají nebo uráží tyto studenty, jsou něco, co zaměstnanci organizace obzvlášť mrzí, protože mohou vést až k demotivaci samotných studentů. Autoři takovýchto komentářů si nejspíše neuvědomují, jaký dopad mohou mít jejich výroky na studenty, ale zaměstnanci ROMEY tyto dopady vidí přímo v praxi, a následně s nimi musí pracovat. Zmínka o jednom z těchto případů zazněla i v rámci rozhovorů:

„A například, máme studenta, který vymyslel hru na telefon, která se dala prostě normálně stáhnout, byla publikovaná, a dokonce o tom ČT1 udělala nějakou reportáž. Velmi talentovaný aťák. My jsme to postli na naše stránky a bylo tam strašně moc negativních komentářů a jeho to strašně demotivovalo, jo. A vlastně trvalo třeba rok a půl než se zase jako naučil... protože samozřejmě ty děti mají trošku jiný chápání než my. My už jsme na tohle zvyklí, nás to jako nerozhází, ale když to ten člověk jako vidí, že se snažil něco udělat a ostatní mu podkopávají nohy, tak je to strašně demotivující.“ (Respondent 3)

Nenávistné projevy jsou zároveň něčím, co dokáže rozprout debatu v kanceláři organizace a ovlivnit tak atmosféru na pracovišti. Zaměstnanci v mnoha případech sdílí své pocity ohledně takových komentářů mezi sebou. Ukazují si je, čtou si je, debatují nad nimi. To lze považovat za určitou osobní strategii, která jim pomáhá vyrovnat se s emocemi vázanými na tyto komentáře. Debaty, které nad nimi zaměstnanci vedou, mohou být jak vážné a spojené s rozčilením, tak i uvolněnějšího charakteru. V některých případech totiž dokážou mít už takový nadhled, že se vybraným komentářům zaměstnanci i zasmějí.

„Někdy se tady tomu třeba půl hodiny smějeme nějakému komentáři a někdy tady naštvane pobíháme. Tak jasně, že to vyvolává emoce, zvlášť když ten komentář je úplně absurdní, anebo si často protiřečí.“ (Rozhovor 3)

Organizace ROMEA zároveň velmi silně vnímá souvislost mezi nenávistnými projevy a dezinformacemi. Online prostor šíření dezinformací i nenávistných projevů velmi usnadňuje, protože mnoho lidí má pocit, že může na internet psát, co se jim zlíbí. Zdání anonymity, které toto prostředí v uživateli vyvolává, v nich budí dojem, že nemohou být hnáni k odpovědnosti za své výroky. Jsou to právě dezinformace, které jsou často zdrojem konfliktů eskalujících až k nenávistným projevům. ROMEA se nejdříve soustředila na boj s dezinformacemi, které se týkaly Romů a mohly ovlivňovat názor většinové společnosti. V době světových a národních krizí, jakými byly například migrační vlny, pandemie COVID-19 nebo ruská agrese na Ukrajinu, si ale organizace všimla, že pod jejími příspěvky šíří dezinformace i sami Romové, kteří nebyli dostatečně informovaní a šířili informace, které získali na internetu bez jakéhokoliv ověření jejich pravdivosti. I proto se následně organizace více zaměřila na boj s dezinformacemi a chtěla zlepšit informovanost Romů.

„Zabýváme se i dezinformacemi, protože to spolu souvisí samozřejmě. Ty dezinformace, jako šíření těch dezinformací, ze kterých pak vyrůstá nějaká nenávist a rozdělení společnosti. (...) Když začala migrační krize 2015, tak jsme zase začali zachycovat vlastně dezinformace, který naopak Romové šířili. To znamená, že šířili dezinformace o migrantech, například o uprchlících. Bylo to pár lidí vlastně v tu chvíli. No to jsme nevěděli, co přijde během covidu samozřejmě, jo. Během covidu masivně, zvlášť miň vzdělaný Romové, šířili dezinformace od těch lidí vlastně, který předtím šířili dezinformace o Romech. Úplně absurdistán.“ (Respondent 2)

6.4. Řešení nenávistných projevů

Z výzkumného šetření vyplynulo, že organizace ROMEA využívá hned několik postupů při řešení nenávistných projevů v online prostoru. Navíc některá z nich využívá i pro nenávistné projevy, které se nevyskytují přímo na jejich profilech. Tato řešení zahrnují různé postupy při moderaci diskuzí na sociálních sítích, podávání podnětů orgánům státní moci a také osvětové aktivity.

6.4.1. Moderace diskuzí

Moderace diskuzí v online prostoru se v dnešní době zdá být neopomenutelným nástrojem při řešení nenávistných projevů. Více účinným nástrojem je snad jen možnost vypnutí komentářů pod příspěvky. K této možnosti se ale organizace téměř neuchyluje. Během analýzy sociálních sítí jsem vypnuté komentáře zpozorovala jen u několika málo videí na YouTube profilu ROMEY a vždy se jednalo o záznamy z živého vysílání. Moderace diskuzí je ovšem nástrojem, který organizace aktivně využívá, a to především na svém Facebookovém profilu, kde jsou debaty nejživější a nejobsáhlejší. Právě to, ale představuje pro moderaci problém, protože není v silách zaměstnanců organizace, aby zvládli moderovat všechny diskuze. V některých případech se o to už ani nepokouší: *„Jako diskuze fakt kilometr dlouhý a to už nešlo umoderovat. Už se o to vlastně nikdo jako ani nesnažil.“* (Respondent 1)

Během analýzy sociálních sítí jsem zaznamenala, že v diskuzích pod příspěvky ROMEY dochází k mazání některých komentářů. Vodítkem mi byly komentáře, které na mazání příspěvků přímo upozorňovaly nebo diskuze, které nedávaly smysl, protože v nich uživatel očividně reagoval na nějaký komentář, který se již v diskuzi nevyskytoval. Během samotné analýzy jsem si ale nemohla být jistá, zda k mazání přistupuje samotná organizace nebo se jedná o zásah sociální sítě. Během rozhovorů mi bylo potvrzeno, že mazání určitých komentářů patří mezi strategie, které ROMEA při moderaci diskuzí používá. Přiznává ale, že určit komentáře, kterou jsou už tzv. za hranou, bývá náročné *„A je strašně těžké posoudit, který komentář je ještě jakoby názor, a který je... Který už je jako negativní nebo by měl být smazán.“* (Respondent 3)

K mazání komentářů přistupuje ROMEA v případě, kdy se jedná o projevy, které porušují zákon, a daly by se tedy kvalifikovat jako trestný čin. Zaměstnanci organizace ale nejsou schopni zachytit všechny tyto komentáře, a to kvůli výše zmíněnému vysokému počtu komentářů, které se pod jejich příspěvky mnohdy objevují. Události posledních let pak organizaci přiměly mazat mimo nenávistných projevů i příspěvky dezinformačního charakteru, protože zvláště během pandemie COVID-19 si ROMEA uvědomila, jak nebezpečné mohou dezinformace být.

„Potom, co se dělo kolem covidu, posléze ruský agrese na Ukrajinu, tak jsem trošku změnil názor a začali jsme víc moderovat. Řekněme názory, které byly zavádějící, protože v tom covidu, když někdo šíří dezinformace, tak už jako, tam mně přišlo, že už to může mít jako opravdu pro někoho zdravotní následky.“ (Respondent 2)

Organizace si je zároveň vědoma toho, že u některých uživatelů vyvolává tento přístup negativní reakce, které následně sdílí v komentářích pod příspěvky. Tyto komentáře jsem zachytila i v rámci vlastní analýzy. Uživatelé si buď stěžují na cenzuru ze strany organizace, nebo nechápou, proč byl jejich příspěvek smazán. V některých případech se dokonce ohrazují i tím, že pokud by byli Romové, tak jim organizace příspěvek nesmaže. Taková tvrzení ale ROMEA odmítá, protože při mazání komentářů pro ní nehraje roli, kdo je autorem, ale jen samotný výrok.

„Nícméně mažeme komentáře jak Romům, tak Neromům. To musím říct je velmi důležité, protože často si lidé myslí, že mažeme jenom ty rasistické komentáře vůči Romům, ale samozřejmě i Romové mají komentáře vůči majoritě. Takže se snažíme, aby ta diskuze byla nějaká jako vyrovnaná, byly tam jako pádné argumenty, ale upřímně jako ta samotná realizace je strašně těžká.“ (Respondent 3)

Mazání komentářů není jedinou strategií, kterou ROMEA při moderaci uplatňuje. V určitých situacích se snaží organizace s autory kritických komentářů komunikovat a uvést danou situaci na pravou míru. Z výzkumu vyplývá, že organizace reaguje například na komentáře, které kritizují její práci, anebo nejsou založené na pravdě. Uživatelé mívají zkreslené představy o financování organizace nebo o formách a rozsahu její pomoci. V takových případech se ROMEA snaží autorovi výroku popsat reálný stav dané situace a to i tím, že ho odkáže na své webové stránky, kde si může dané informace ověřit. Vést takovou komunikaci ale bývá náročné, protože ne vždy jsou uživatelé ochotni naslouchat argumentům organizace a nadále jen útočí. Rozhodnout se, kdy má ještě smysl diskutovat, tak může pro zaměstnance ROMEY představovat určité dilema. Důležité pro ně ale je, aby se nesnížili na úroveň autorů těchto výroků a dokázali zachovat profesionální přístup, i když přiznávají, že v některých případech, je to opravdu těžké.

„Je to těžký někdy, ale udržet se v té rovině, že člověk nezačne hrát tu hru, nebo nesrovná se na ten level, že nezačne být vulgární, což je těžký. Měli bychom udržet tuhle profesionální rovinu, že jo samozřejmě, ale někdy nás to fakt tak vytočí, že máte chuť tam napsat něco úplně jako od podlahy.“ (Respondent 1)

Diskuze s hatery bývají náročné a jak již bylo zmíněno, ne vždy mají smysl. I přesto se najdou situace, kdy se zaměstnanci ROMEY setkají s uživateli, kteří jsou schopni v konkrétních případech přijmout argumenty organizace a uznat svou chybu. Většinou se ale nejedná o trvalé naklonění uživatele na svou stranu, protože ten se snaží najít další důvod ke kritice organizace. Někteří z nich se dokonce pod příspěvky ROMEY vyjadřují kriticky tak pravidelně, že si je organizace už pamatuje.

„Kolikrát tam třeba i takový náš jako oblíbený hater, tak občas tam napíše, no ale tady v tom máte pravdu, protože já nevím, paní opravdu něco dokázala, ale zase si tam najde něco dalšího, co s tím vůbec jako nesouvisí.“ (Respondent 1)

Moderace diskuzí tak představuje pro Romeu řešení, jak přistupovat k nenávisným projevům v online prostoru, které ale nemůže být zcela efektivní, protože je spojeno s dvěma hlavními překážkami. První z nich je přístup samotných haterů, které mnohdy argumentace organizace nezajímá, protože svůj názor už mají na danou problematiku utvořený a měnit ho nechtějí. Druhou překážku pak představuje vysoký počet komentářů na profilech ROMEY a její nedostatečná kapacita pro moderaci všech diskuzí. Z rozhovorů se zaměstnanci vyplývá, že ROMEA sice přistupuje k moderaci některých diskuzí, které pod svými příspěvky zvládá zachytit, primární odpovědnost ale přisuzuje sociálním sítím. Tím, že některé z nástrojů kontroly daly k dispozici svým uživatelům, se podle ROMEY částečně zbavují vlastní zodpovědnosti za vymáhání vlastních pravidel. Svůj postoj k této problematice shrnul jeden ze zaměstnanců následovně:

„To znamená my, jako organizace máme na sociální síti Facebook stránku, kam dáváme nějaké naše příspěvky, a Facebook nám dal tu možnost, že je můžeme mazat, ty komentáře, ale Facebook se tím zbavil svojí odpovědnosti. Primární odpovědnost je na Facebooku, takže Facebook by měl to moderovat a Facebook by měl ty komentáře mazat. Ten získává z té sociální sítě peníze, ten na to má peníze. Když já budu mít na zpravodajském serveru diskuzi, tak jsem za ni plně zodpovědný jo, plně zodpovědný. Ale tady se sociální síť jako tvářej, že jsou něco jiného, že najednou oni nemají odpovědnost za to, co se tam děje.“ (Respondent 2)

6.4.2. Postupy na sociálních sítích

Všichni uživatelé, kteří jsou aktivní na sociálních sítích, se při zakládání svých profilů zavazují k dodržování pravidel, které jsou s užíváním těchto platforem spojeny. Sociální sítě samy se pak zavazují k tomu, že budou tato pravidla vymáhat. K tomu mají často zřízené i vlastní kontrolní mechanismy, které doplňují o další nástroje, jako je například možnost nahlásit příspěvek či komentář ve chvíli, kdy má uživatel podezření na porušení pravidel. Zkušenosti organizace ROMEA i vlastní výzkumné šetření, založené na analýze komentářů, dokazují, že tyto nástroje nefungují správně.

Jak vyplývá z mé analýzy, na sociálních sítích se vyskytují nenávisné projevy, které jejich kontrolní mechanismy nezachytí. Mezi nimi jsou i takové příspěvky, které by se daly

kvalifikovat jako trestný čin a mohou tak být pro ostatní uživatele ohrožující nebo zraňující. Pokud tyto projevy nejsou zachyceny a následně odstraněny samotnou platformou, mohou zasáhnout samotní uživatelé a nahlásit své podezření. Ani tento kontrolní mechanismus ale nefunguje správně, protože nahlášené příspěvky nejsou vždy posouzeny v souladu s podezřením nahlašujícího uživatele. Takovou zkušenost mají i zaměstnanci organizace ROMEA, kteří potvrzují, že ne všechny nahlášené příspěvky jsou následně odstraněny: „*Já osobně vlastně, když jsem nahlašoval nějaký příspěvky, tak většinou to nebylo vymazaný.*“ (Respondent 1)

Nahlašování příspěvků jako kontrolní mechanismus se tak jeví jako problematický nástroj, protože není zcela jasné, kdo nahlášené příspěvky posuzuje a rozhoduje, zda jsou v souladu s pravidly dané platformy. Může se jednat o automatický systém nebo osobu, která je pověřena kontrolou příspěvků. Je ale zapotřebí, aby tyto posuzovací mechanismy ovládaly jazyk nahlašovaného příspěvku a orientovaly se v daném kulturním prostředí a kontextech. Například společnost Meta, provozující sociální sítě Facebook a Instagram, uvádí, že její kontrolní tým tvoří 15 000 lidí po celém světě, jsou v něm zastoupeni lidé z různých kultur a svými znalostmi pokryjí více než 50 světových jazyků (Meta: Kdo jsou lidé v týmech společnosti Meta pro kontrolu). Ani takový tým spolu s dalšími automatickými systémy ale zjevně nezajišťuje dostatečnou efektivitu při vymáhání pravidel na Facebooku. Ten především je organizací ROMEA považován za netransparentní a nesrozumitelný. Důvodem pro to není pouze nedostatečná moderace příspěvků a diskuzí, ale také mazání příspěvků ROMEY, u kterých Facebook vyhodnotí, že jsou v rozporu s jeho Zásadami komunity. Nejenže si organizace v takových případech není vědoma porušení pravidel, ale ani se jí nedostane uspokojivého vysvětlení, proč byl příspěvek smazán. A právě paradox toho, že sociální síť maže příspěvky, u kterých není na první pohled zřejmé, čím se provinily, ale zároveň se dopouští toho, že nenávistné projevy, které vyhrožují druhým uživatelům či celé skupině obyvatel, na svých stránkách nechává, je jeden z nejvíce problematických aspektů přístupu sociálních sítí, které organizace ROMEA vnímá:

„Pak dojde k smazání nějakého příspěvku, který vůbec nechápete, proč byl smazanej, jo. My jsme například měli příspěvek o tom, že Miroslav Brož vyvěsil česko-romskou vlajku ku příležitosti Mezinárodního dne Romů na svůj balkon. (...) A konkrétně tenhle příspěvek Facebook smazal, že porušuje zásady komunity. Naprosto nechápu proč. A pak tam jsou příspěvky, které vyhrožujou někomu, a ty nejsou mazány.“ (Respondent 2)

ROMEY si dále všímá, že existuje jedna oblast, v rámci které Facebook na porušení pravidel reaguje velmi rychle a účinněji než v případě nenávistných projevů, a tou jsou

autorská práva. To lze, vzhledem k povaze a případnému postihu za oba činy, nazvat přinejmenším jako nevyvážený přístup ke kontrole dodržování pravidel na Facebooku, který zaměstnanci ROMEY pozorují:

„Zajímavé je, že když se budeme bavit například o autorských právech na nějakou hudbu, tak tam Facebook reaguje rychlostí světla. A to je přitom něco, co je pouze nějaká jakoby finanční, finanční řekněme, trest. Ne trestný čin.... Nicméně tady máme na druhou stranu to, že někdo někomu vyhrožuje smrtí, zlikvidováním, a tam se ten Facebook jako nečíní.“ (Respondent 3)

6.4.3. Spolupráce s orgány státní moci

Některé komentáře v online prostoru zacházejí tak daleko, že naplňují skutkovou podstatu trestných činů. Organizace si je tohoto faktu dobře vědoma, a proto v některých případech podává na jejich autory trestní oznámení. O těchto krocích veřejně informuje na svém zpravodajském serveru Romea.cz nebo za pomoci tiskových zpráv, čímž zároveň upozorňuje na problém, který nenávistné projevy představují, i na to, že autoři takových komentářů musí čelit odpovědnosti za své výroky. Výjimkou není ani podání několika trestních oznámení během velmi krátké doby. Například v roce 2017 organizace informovala o podání více než 10 trestních oznámení na nenávistné komentáře na sociálních sítích v rámci pouhých 2 měsíců (Tisková zpráva, 2017). Trestní oznámení nepodává jen na nenávistné projevy pod vlastními příspěvky, ale i na komentáře vyskytující se mimo profily ROMEY. *„Na některý případy vlastně podáváme trestní oznámení. Teď konkrétně jsme podali včera trestní oznámení na nějaké komentáře, které nebyly jenom u nás. Jako bylo to obecně na sociální síti Facebook.“* (Respondent 2) Trestní oznámení se nemusí týkat jen komentářů na sociálních sítích, ale také online webových článků. V roce 2020 se ROMEA spojila s poslankyní Olgou Richterovou a společně podali trestní oznámení kvůli protiromským rasistickým výroky spojených s tragickým požárem panelového domu v Bohumíně. V tomto případě se trestní oznámení týkalo 2 článků a 1 komentáře (Tisková zpráva, 2020).

Podání trestního oznámení není zárukou potrestání autora nenávistného výroku. Policie a státní zastupitelství totiž v některých případech nesdílí názor s představiteli organizace ROMEA a dané výroky nepovažují za trestný čin. Jako příklad může sloužit rozhodnutí v případě výhrůžky vypálením ROMEY, která nebyla posouzena jako trestný čin, ale jako ukáзка tzv. „lidového glosátorství“ (Votavová, 2017a). Situace, kdy orgány

státní moci dospějí v takovýchto případech k jinému závěru než organizace ROMEA, nejsou ojedinělé. Dalším problémem v některých případech byla i nedostatečná komunikace ze strany těchto orgánů, kdy nebyly dodrženy lhůty pro zaslání vyrozumění, o tom, jak se v daném případě postupuje dále (Votavová, 2017b). Zkušenosti ROMEY ale ukazují, že se spolupráce s těmito orgány za poslední roky zlepšila, protože se změnil i jejich postoj k problematice nenávistných projevů. Ke změně jejich přístupu dle jednoho ze zaměstnanců mohou přispívat i extrémní případy nenávistných projevů vyústující v tragické události, které jsou následně silně medializované a řešeny napříč celou společností. V mnoha případech totiž těmto událostem předchází právě nenávistné projevy na online profilech útočníků. Příkladem takové události byla například střelba v bratislavském gay baru.

„Bohužel některý ty případy, jako třeba teď v té Bratislavě, tak si myslím, že jako tyhle negativní případy mají ten pozitivní dopad na to, že ta policie třeba tohle stíhá líp. Takže doufejme, že bohužel jako tyhle negativní činy, pak mají vliv na to, že když ti politici pak říkají, nebo i lidi pak říkají, že to vše začíná samozřejmě téma výhružkami na tom internetu, že ta policie se snad jako lepší.“ (Respondent 2)

Zachytit nenávistné projevy na internetu není složité. Z rozhovorů vyplývá, že lze i velmi dobře dohledat autora takových výroků. Policii totiž nedělá větší problémy najít a ztotožnit tyto pachatele, a to kolikrát i ve velmi krátkém čase.

„Když se pořádala ta demonstrace, tak tam někdo napsal, že aspoň ví, kam má přijít se samopalem, pod ten post, co sdíleli, že bude ta demonstrace. A našli ho během asi 24 hodin toho člověka.“ (Respondent 2)

Ukazuje se ale, že jejich potrestání už je problematictější. Po nalezení autorů nenávistných projevů nastává fáze dokazování viny. Prokázat, že pachatel je opravdu ten, kdo daný výrok zveřejnil, bývá náročné. V některých případech se totiž při konfrontaci s policií pachatelé odvolávají na to, že oni daný komentář nenapsali a že někdo musel napadnout jejich účet. Vyskytují se i případy, kdy dochází k odvolávání se na vlastní nezletilé děti. (Tisková zpráva 2020) Další problém spojený s potrestáním byl již výše naznačen. Pro orgány státní moci může být složité posoudit, kdy se jedná „jen“ o vyjádření vlastního názoru a kdy daný komentář již naplňuje znaky trestného činu. Případy, které skončí usvědčením a následným odsouzením pachatele ROMEA sdílí na svém zpravodajském serveru i sociálních sítích. To může působit ze strany organizace jako jeden z preventivních kroků, v rámci kterého ukazuje autorům nenávistných projevů, že jejich činy mohou mít i takové následky. Pachatelé pak obvykle nejsou odsouzeni k nepodmíněným

trestům odnětí svobody, ale odchází s mírnějšími tresty. Výjimkou může být situace, kdy byl dotyčný například již podmíněčně odsouzen.

„Byl v podmínce a dostal opravdu čtyři roky, jo. Ale byl v podmínce v tu chvíli, kdy tohle udělal. Ještě vím o jednom případě, že to byl jako natvrdo trest, ale většinou jsou to podmínky nebo nějaký peněžní tresty.“ (Respondent 2)

Autoři nenávistných projevů na sociálních sítích ale podle ROMEY nejsou jediní odpovědní. Určitou část odpovědnosti dle organizace mají i samotné sociální sítě. Jak již bylo výše popsáno, sociální sítě nezvládají regulaci nenávistných projevů i přesto, že se k ní zavazují nejen v rámci svých vlastních pravidel, ale i v mezinárodních dokumentech. A právě za svůj nedostatečný postup proti takovým komentářům by mohly být podle ROMEY tyto platformy také sankcionovány.

„A samozřejmě si myslím, že by za tohle ty sociální sítě měly dostávat nějaký pokuty nebo by naopak možná mohli být podána trestní oznámení na ty sociální sítě, protože oni vlastně tímhle tím, že to nemažou, tak jakoby to vlastně podporují, logicky.“ (Respondent 3)

6.4.4. Osvětové aktivity

Předcházet nenávistným projevům je jedna z cest, jak přistupovat k jejich řešení. ROMEA si je velmi dobře vědoma, že nenávistné projevy jsou komplexním fenoménem, který se netýká jen romské komunity, ale prostupuje celou společností a může mít neblahé následky na jedince nebo skupiny, které jsou jeho terčem. I proto se dlouhodobě aktivně věnuje osvětové činnosti a to hned několika způsoby. Těmi hlavními jsou medializace samotného fenoménu a projekty zaměřené na prevenci v této oblasti. Vedle nenávistných projevů se ROMEA v rámci těchto aktivit zaměřuje také na dezinformace, protože si uvědomuje souvislost těchto dvou jevů. Otevírání těchto témat široké veřejnosti je něco, v čem organizace vidí smysl, protože si uvědomuje, že cílem nenávistných projevů se může stát téměř kdokoliv a je zapotřebí, aby se jim lidé postavili a uměli s nimi bojovat.

„Já si myslím, že je potřeba na to poukazovat a naopak si myslím, že dnes je ta největší potřeba. Právě v téhle době. Ta doba je taková, že vlastně ti lidé mají často pocit, ještě zvláště s tou situací, která je teď na Ukrajině, ti lidé mají pocit, že se dokážou schovat za tou klávesnicí, a že je vlastně jakoby nikdo nevidí.“ (Respondent 3)

Tou vůbec nejvíce viditelnou osvětovou aktivitou ROMEY je samotná medializace problematiky nenávistných projevů. Organizace se tomuto tématu na svém zpravodajském serveru dlouhodobě a soustavně věnuje. Upozorňuje na konkrétní případy, jejich dopady i

eventuální potrestání. Tím zvyšuje informovanost široké veřejnosti a otevírá cestu k veřejné debatě. Výjimkou není ani dlouhodobé sledování jednoho případu, jakým byly například již jednou výše zmíněné nenávistné projevy v souvislosti s požárem panelového bytu v Bohumíně. ROMEA v tomto případě informovala nejen o existenci takových výroků a podání trestních oznámení na ně, ale i následném průběhu vyšetřování a výši trestů (Ryšavý 2021 a Kostlán 2021).

Projekty zaměřující se na prevenci bývají nejen na národní, ale i mezinárodní úrovni, a v mnoha případech jsou založeny na spolupráci se zahraničními organizacemi. Projekty organizace ROMEA by se daly rozdělit na aktivizující a vzdělávací. Cílem vzdělávacích aktivit je předávat a shromažďovat relevantní data a poznatky o fenoménu nenávistných projevů, a tím zvýšit povědomí veřejnosti o jeho závažnosti. Aktivizující projekty pak mají většinou podobu online kampaní, které mají za cíl, přimět lidi konat a aktivně se podílet na boji proti nenávistným projevům a to nejen v online prostoru, ale i mimo něj. Mohou tak učinit například tím, že tyto projevy nebudou nechávat bez povšimnutí, ale budou na ně upozorňovat a nahlašovat je. Charakteristickým znakem osvětových kampaní ROMEY je spolupráce s dalšími organizacemi a v některých případech také se slavnými osobnostmi.

Jednu ze svých aktivizačních kampaní spustila ROMEA již v roce 2014. Jednalo se o mezinárodní kampaň s názvem I don't masturbate, která probíhala také v Maďarsku, Rakousku a Itálii a vyzývala uživatele internetu, aby kdykoliv narazí na nenávistný komentář, označili ho speciálním hashtagem #MASTURHATE, a tak daný příspěvek zavrhli a zesměšlili. Kampaň byla doprovázena krátkými videospoty, pro které se podařilo získat i některé slavné osobnosti z řad herců (Výroční zpráva za rok 2014). Do kampaně na podobném principu se ROMEA zapojila i v roce 2019. Evropská kampaň s názvem #WeDeserveBetter byla spuštěna před volbami do Evropského parlamentu a bojovala za kvalitnější a důstojnější diskuzi ve veřejném prostoru, včetně toho internetového, které se nezakládají na nenávistných projevech nebo dezinformacích. Tato kampaň také vyzývala k označování nenávistných diskuzí na internetu a to za pomoci hashtagu #WeDeserveBetter nebo jeho českého ekvivalentu #mámenavíc (Tisková zpráva, 2019b). Ve stejném roce spustila ROMEA ve spolupráci s organizací In IUSTITIA kampaň Můžeš pomoci, která vyzývala k reakci ve chvílích, kdy se lidé stanou svědky nenávistných útoků, a to jak fyzických, tak slovních. Za tímto účelem bylo ke kampani natočeno i krátké video s hercem Hynkem Čermákem, které s trochou nadsázky představovalo tipy, jak se lidé mohou nenávistným projevům postavit. Jedná se například o zavolání policie, natočení celé situace nebo nahlášení nevhodného příspěvku na sociálních sítích (Tisková zpráva, 2019a).

V roce 2020 vstoupila ROMEA do mezinárodního vzdělávacího projektu Remember and ACT! (zkráceně Re-Act), který byl koordinovaný Mezinárodní sítí proti kybernetické nenávisti (INACH). Projekt upozorňuje na souvislosti mezi dnešními nenávistnými projevy v online prostoru a těmi, které byly šířeny třetí říší, tedy v dobách nacistického Německa. Nenávistné projevy využívají dnes velmi podobné narativy, které byly v té době šířeny proti Romům a Židům. Re-ACT tak zároveň připomíná, kam až může nenávist, která často začíná jen slovy, zajít. Jedním z výstupů projektu bylo vytvoření online centra prevence, tzv. Re-ACT prevention hub, které shromažďuje vzdělávací materiály pro prevenci a boj proti rasismu, xenofobii a nesnášenlivosti (Re-Act: Remember and ACT!).

ROMEA se pravidelně věnuje i monitoringům sociálních sítí. Tyto monitoringy mohou působit jako jeden z nástrojů kontroly závazků, které sociální sítě přijaly v rámci Kodexu chování proti nezákonným nenávistným projevům online. Sdílením výsledků těchto zpráv organizace zároveň upozorňuje na samotnou problematiku nenávistných projevů a ukazuje, s čím vším se na sociálních sítích lze setkat. ROMEA je spolu s dalšími organizacemi z Mezinárodní sítě proti kybernetické nenávisti partnerem projektu SafeNet: bezpečné online prostředí. Partneři tohoto projektu monitorují, shromažďují a nahlašují nenávistné projevy na sociálních sítích a následně zkoumají, jak sociální sítě na nahlášené příspěvky reagují. To znamená, že se zajímají o to, jak rychle se nahlášením zabývají a co se s daným příspěvkem po nahlášení stane, tedy zda dojde k jeho vymazání nebo ne (SafeNet: bezpečné prostředí online). Jeden z nejnovějších monitorovacích projektů, kterého se organizace zúčastnila, probíhal ve spolupráci s Evropským centrem pro práva Romů a Fórem pro lidská práva. Romští dobrovolníci, jejichž převážná část byla tvořena současnými i bývalými studenty ze stipendijního programu ROMEY, vyhledávali a ohlašovali na internetu nenávistné projevy. Na základě materiálu, který se jim v rámci projektu podařilo shromáždit, došlo i k podání trestních oznámení na autory některých projevů (Romea.cz).

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo porozumět tomu, jakou zkušenost mají organizace občanské společnosti obhajující práva Romů s nenávistnými projevy v online prostoru a s jejich dopady na vlastní aktivity. Tento fenomén může pro organizace představovat jednu z dalších výzev, se kterou se při své práci potýkají, a současná literatura prozatím nenabízí dostatek informací o tom, co pro ně tyto projevy znamenají. Za účelem dosažení cíle práce bylo provedeno výzkumné šetření v organizaci ROMEA o.p.s., které bylo založeno na analýze vybraných profilů organizace na sociálních sítích, rozhovorech se zaměstnanci a také na analýze relevantních dokumentů.

Z výzkumu vyplývá, že organizace se v online prostoru setkává se dvěma hlavními skupinami nenávistných projevů. První z nich je zaměřená na cílovou skupinu organizace, Romy. Pod příspěvky na sociálních sítích ROMEY se uživatelé dopouští jejich urážení, zesměšňování, vyhánění a negativní stereotypizace. Výjimkou nejsou ani takové projevy, které naplňují znaky trestného činu dle českého právního řádu. Druhou skupinou jsou nenávistné projevy zaměřené vůči samotné organizaci a jejím zaměstnancům. S těmi se ROMEA neseťkává jen v rámci sociálních sítí, ale například i prostřednictvím výhružných emailů. Vedle nenávistných projevů jako takových, je organizace v online prostoru vystavena i kritice své práce a různým negativním nařčením.

Pozitivním zjištěním bylo, že zaměstnanci organizace dokážou mít od většiny takovýchto projevů již osobní odstup a snaží si je nepřipouštět. Roky zkušeností, které ROMEA s tímto fenoménem má, vyústily u některých z nich ve vytvoření osobních strategií, které jim pomáhají se před nenávistnými projevy chránit. I přesto se nevyhnou situacím, kdy tyto projevy ovlivní atmosféru v kanceláři, a to jak v negativním, tak pozitivním smyslu. Negativně jsou vnímány především komentáře, které útočí na studenty stipendijního programu ROMEY, protože ty mohou vést až k jejich demotivaci ke studiu.

Z výzkumného šetření dále vyplynulo, že organizace přistupuje k řešení nenávistných projevů v online prostoru hned několika způsoby. Prvním z nich je moderace diskuze na sociálních sítích. V rámci té přistupuje například k mazání nenávistných a dezinformačních komentářů nebo k diskuzi. Ta může být náročná, protože ne všichni uživatelé jsou takové diskuzi nakloněni. Moderace jako taková je ale časově náročným nástrojem, protože počet komentářů pod příspěvky ROMEY může dosáhnout i několika stovek, a není v silách zaměstnanců všechny tyto komentáře přečíst. Hlavní odpovědnost za moderaci diskuzí pod příspěvky připisuje organizace sociálním sítím. Ty mají zavedeny kontrolní a nahlašovací

systemy, které ale nefungují tak, jak mají, a navíc nejsou transparentní. Zkušenosti s přístupem sociálních sítí má ROMEA nejen na základě provozování vlastních profilů, ale také z účasti na monitorovacích projektech, které jí už několikrát dokázaly, že postupy sociálních sítí nejsou dostatečné. Organizaci tak nezbyvá nic jiného, než přebírat alespoň částečně tuto odpovědnost na sebe.

Další řešení představuje spolupráce s orgány státní moci. ROMEA si plně uvědomuje závažnost nenávistných projevů v online prostoru, a proto přistupuje v některých případech k podání trestního oznámení na autora výroku. Tím zároveň dává pachatelům najevo, že internet opravdu není tak anonymním místem, jak si mnozí z nich myslí, a že i oni mohou být hnáni k odpovědnosti. To může působit preventivně, i když ne všechna oznámení podaná ROMEOU končí potrestáním pachatele.

A právě osvětové aktivity jsou posledním identifikovaným postupem, který ROMEA při řešení nenávistných projevů v online prostoru využívá. Jen samotnou medializací skrze svůj zpravodajský server i sociální sítě, na kterých své články sdílí, přispívá k otevírání diskuze o tomto tématu. Mimo to se ale věnuje aktivizačním a vzdělávacím projektům, jejichž cílem je informovat veřejnost o této problematice a podnítit ostatní uživatele internetu k boji proti nenávistným projevům tím, že je budou nahlašovat a upozorňovat na ně.

Závěrem lze konstatovat, že ROMEA je příkladem organizace občanské společnosti obhajující práva Romů, která má bohaté zkušenosti s nenávistnými projevy v online prostoru, které zahrnují širokou škálu způsobů práce s tímto fenoménem. Nenávistné projevy jsou něčím, co museli zaměstnanci organizace přijmout za běžnou součást své práce, do které ale zahrnuli i boj proti nim. Svým přístupem k tomuto fenoménu tak může být ROMEA vzorem dalším organizacím, které s nenávistnými projevy také bojují.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

ALIANCE PROTI ANTICIGANISMU. *Policy Paper: Developing measures to combat antigypsyism after 2020: Guidance for European and national stakeholders* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://ergonetnetwork.org/wp-content/uploads/2019/06/2019_05_31-Antigypsyism-Guidance-to-combat-antigypsyism.pdf

ALIANCE PROTI ANTICIGANISMU. *Antigypsyism - Reference Paper* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://antigypsyism.eu/reference-paper-on-antigypsyism/>

ANHEIER, Helmut K. *Nonprofit organizations: theory, management, policy*. New York: Routledge, 2005. ISBN 0-203-33725-5.

Asociace veřejně prospěšných organizací ČR. *Index udržitelného rozvoje občanského sektoru v ČR za rok 2021* [online]. [cit. 2022-5-01]. Dostupné z: https://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2019/08/Ceska-republika_2021.pdf

Asociace veřejně prospěšných organizací ČR. *Index udržitelného rozvoje občanského sektoru v ČR za rok 2019* [online]. [cit. 2022-5-01]. Dostupné z <https://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2020/11/Czech-FINAL-Czech-Republic-CSOSI-2019-CESKY.pdf>

BALÁŽOVÁ, Jarmila. Cenu Alice Garrigue Masarykové letos získá ROMEA. *Romea.cz* [online]. 10. 12. 2012 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/cenu-alice-garrigue-masarykove-letos-ziska-romea>

BRAUN, Virginia; CLARKE, Victoria. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*. [online]. 2006, 3(2): 77-101 [cit. 2022-5-24] Dostupné z: <http://eprints.uwe.ac.uk/11735>

CADENA, Marco, Zsófia FARKAS a Nicole GARBIN. *Boj proti nenávisti na internetu vůči Romům: Soubor podkladů pro organizace občanské společnosti a aktivisty* [online]. Minority Rights Group Europe, 2020 [cit. 2022-12-29]. ISBN 978-615-81498-5-3. Dostupné z: https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2020/02/MRG_A5_FFHToolkit_CZ_ONLINE.pdf

Celkem 80 romských studentů středních a vysokých škol získalo letos stipendium. Na podzim se potkají na Staroměstské radnici. *Romská stipendia* [online]. 16. 9. 2022 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.romkastipendia.cz/index.php/aktuality/308-celkem-80-romskych-studentu-strednich-a-vysokych-skol-ziskalo-letos-stipendium-na-podzim-se-potkaji-na-staromestske-radnici>

Combating hate speech and hate crime: Measures to prevent and combat different forms of hatred and to protect victims. *European Commission* [online]. [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-hate-speech-and-hate-crime_en

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Satelitní účet neziskových institucí* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: https://apl.czso.cz/nufile/gfjss6fq/SUNI_2020.pdf

ČTK. Neziskovce hrozili otravou novičokem. Se zájmem frustrovaných musí počítat, řekl ÚS. *Aktuálně.cz* [online]. 19.6.2019 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/pracovnici-musi-pocitat-se-zajmem-nezralych-ustavni-soud-zam/r~c38c4426927211e98aa4ac1f6b220ee8/>

Druhý ročníku cen Gypsy Spirit 2010 zná své vítěze!. *Vláda České republiky* [online]. 12. 12. 2010 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/druhy-rocniku-cen-gypsy-spirit-2010-zna-sve-viteze!-79039/>

Důvěryhodní oznamovatelé podle nařízení o digitálních službách. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2023b [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/digitalni-spolecnost/duveryhodni-oznamovatele-podle-narizeni-o-digitalnich-sluzbach---271968/>

EVROPSKÁ KOMISE. *ANTIGYPSYISM: INCREASING ITS RECOGNITION TO BETTER UNDERSTAND AND ADDRESS ITS MANIFESTATION* [online]. Brusel: Evropská komise, Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: [file:///C:/Users/nodlozilova/Downloads/hlg_conclusions_paper_antigypsyism_final_8F1D1436-B234-0AD8-C4BE97D84A3D9E1A_55652%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/nodlozilova/Downloads/hlg_conclusions_paper_antigypsyism_final_8F1D1436-B234-0AD8-C4BE97D84A3D9E1A_55652%20(6).pdf)

EVROPSKÁ KOMISE. *Kodex chování proti nezákonným nenávislivým projevům online* [online]. 2016 [cit. 2021-5-01]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_16_1937

EVROPSKÁ KOMISE. *SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ: Unie rovnosti: strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů* [online]. Brusel, 2020 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:52020DC0620>

Evropský soud pro lidská práva. *European Convention on Human Rights: as amended by Protocols Nos. 11, 14 and 15 supplemented by Protocols Nos. 1, 4, 6, 7, 12, 13 and 16* [online]. 2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

FRIČ, Pavol a Martin BÚTORA. Role občanského sektoru ve veřejné politice. In: Potůček, Martin a kol. (ed.): *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství 2005, kapitola 7, s. 153-185. ISBN 80-86429-50-4

FRIČ, Pavol. *Dílčí studie pro Koncepti politiky vlády vůči nestátním neziskovým organizacím do roku 2020 na téma: „Občanská společnost a definice NNO, vývoj, stav a trendy.“* [online]. Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, 2015 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_fric_pro_web.pdf

GAGLIARDONE, Iginio, et al. *Countering online hate speech* [online]. Unesco Publishing, 2015. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233231>

GORENC, Nina. Hate speech or free speech: an ethical dilemma?. *International review of sociology*. Paris: Routledge, 2022, 32(3), 413-425. ISSN 0390-6701.

GUTERRES, Antonio. *United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech* [online]. 2019 [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/advising-and-mobilizing/Action_plan_on_hate_speech_EN.pdf

HATEFREE CULTURE. „Bude nejčistší to tam vystřílet.” Přelomové rozhodnutí soudu: První odsouzený v ČR za výhrůžky neziskovce. *HateFree Culture: Bez násilí. Bez nenávisti*. [online]. 13.11.2018 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.hatefree.cz/clanky/inius-rozhodnuti-soud-praha6#>

HRDINA, Matouš, Hana DAŇKOVÁ, Liudmila KOPECKÁ. *Projevy nenávisti v online prostoru a na sociálních*. Praha: Člověk v tísni, 2016 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.clouekvtisni.cz/media/publications/553/file/1459365027-hate-speech-zaverecnazprava-final-verze.pdf>

II - Metodická část CZ-COPNI. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/ii_metodicka_cast_cz_copni

IQ ROMA SERVIS, LIGA LIDSKÝCH PRÁV, OTEVŘENÁ SPOLEČNOST, ROMEA a SLOVO 21. *Monitorovací zpráva občanské společnosti o implementaci národní strategie romské integrace v České republice Evropská charta regionálních či menšinových jazyků: Se zaměřením na strukturální a horizontální podmínky úspěšné implementace strategie* [online]. Brusel: Evropská komise, Generální ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele, 2018 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/51003529-b1ac-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF>

Jaká pravidla a povinnosti přináší nařízení o digitálních službách?. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2023a [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/digitalni-spolecnost/jaka-pravidla-a-povinnosti-prinasi-narizeni-o-digitalnich-sluzbach---271930/>

KALIBOVÁ, Klára, ed. *Násilí z nenávisti, rasismus a média: jak nepsat černobíle o barevném světě* [online]. Praha: In IUSTITIA, 2011 [cit. 2022-01-15]. ISBN 978-80-260-0097-6. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/in-iustitia-publikace-media.pdf>

KALIBOVÁ, Klára, ed. *Násilí z nenávisti, rasismus a média: jak nepsat černobíle o barevném světě* [online]. Praha: In IUSTITIA, 2011 [cit. 2022-01-15]. ISBN 978-80-260-0097-6. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/in-iustitia-publikace-media.pdf>

Kdo jsou lidé v týmech společnosti Meta pro kontrolu. *Meta: Transparency Center* [online]. 2022 [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://transparency.fb.com/cs-cz/enforcement/detecting-violations/people-behind-our-review-teams>

KONEČNÝ, Štěpán. *Fenomén lhaní v prostředí internetu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5488-2.

MAREŠ, Jiří. Tvorba případových studií pro výzkumné účely. *Pedagogika* [online]. 2015, 65(2), 113-142 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=11212>

META PLATFORMS IRELAND LIMITED. *Podmínky používání služby* [online]. 2022 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: https://www.facebook.com/legal/terms/plain_text_terms

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Akční plán boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2022* [online]. Praha, 2021b. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2026*. Praha, 2021a. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2021* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

MUHIČ DIZDAREVIČ, Selma. Scope, Structure, Aspects of Antigypsyist Hate Speech Online: European Union context, monitoring and reporting. *Transdigital* [online]. 2021, 2(4), 1-24 [cit. 2023-05-02]. ISSN 2683-328X. Dostupné z: <https://www.revista-transdigital.org/index.php/transdigital/article/view/79/143>

Nahlašování nevhodných videí, kanálů nebo jiného obsahu na YouTube. *Nápověda Právní omezení* [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: https://support.google.com/legal/answer/2802027#legal_reporting&zippy=%2Cnah1%C3%A11%C5%A1en%C3%AD-pr%C3%A1vn%C3%ADho-probl%C3%A9mu%2Cnah1%C3%A11%C5%A1en%C3%AD-t%C3%BDkaj%C3%ADc%C3%AD-se-ochrany-osobn%C3%ADch-%C3%BAdej%C5%AF

Nariadení o digitálnych službách. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. ©2005 - 2023 [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/digitalni-ekonomika/digitalni-sluzby/narizeni-o-digitalnich-sluzbach/>

Naše aktivity: Romský mentor. *Romea: romská mediální a vzdělávací organizace* [online]. © 2003 – 2022 [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <http://www.sdruzeniromea.cz/index.php/co-delame/volnocasove-aktivity-pro-deti>

NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠTOVÍČKOVÁ, ed. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* [online]. New York, 1966 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/pakt.pdf>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* [online]. New York, 1966 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/pakt.pdf>

PEJCHAL, Viera. Hate speech regulation in post-communist countries: migrant crises in the Czech and Slovak republics. In: *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*. 2018, 7(2): 58-74.

Pokyny pro komunitu. *YouTube* [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/howyoutubeworks/policies/community-guidelines/#community-guidelines>

Pokynyprokomunitu. *TikTok* [online]. 2022 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.tiktok.com/community-guidelines?lang=cs>

POSLÁNÍ A STANOVY In IUSTITIA. In *IUSTITIA* [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/poslani-a-stanovy/>

POSPÍŠIL, Miroslav. *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru, 2009. ISBN 978-80-904150-3-4.

POTŮČEK, Martin. Trh, stát a občanský sektor jako regulátory života společnosti. In: Potůček, Martin a kol. (ed.): *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství 2005, kapitola 4, s. 85 - 120. ISBN 80-86429-50-4

Pravidla služby Twitter. *Centrum nápovědy* [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://help.twitter.com/cs/rules-and-policies/twitter-rules>

Program pro důvěryhodné nahlašovatele YouTube. *Nápověda YouTube* [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://support.google.com/youtube/answer/7554338?hl=cs>

Předsudečné násilí. In *IUSTITIA* [online]. [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/predsudecne-nasili/>

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva* [online]. 2008, [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/LSU/?uri=CELEX:32008F0913>

RADA EVROPY. *Doporučení č. R (97) 20 Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o „nenávislných verbálních projevech“* [online]. 1997, [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680505d5b

RADA EVROPY. *ECRI General Policy Recommendation N°13 on Combating Antigypsyism and Discrimination against Roma: Adopted on 24 June 2011 and Amended on 1 december 2020* [online]. Štrasburg: Rada Evropy, Evropská komise proti rasismu a

nesnášenlivosti (ECRI), 2020 [cit. 2022-01-16]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-13-on-combating-anti-gypsyism-an/16808b5aee>

RADA EVROPY. *ECRI General Policy Recommendation N°15 on Combating Hate Speech: Adopted on 8 December 2015* [online]. Štrasburg: Rada Evropy, Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI), 2016 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech/16808b5b01>

RADA EVROPY. *Evropská charta regionálních či menšinových jazyků* [online]. Štrasburk, 1992 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/charta_cz_1.pdf

RADA EVROPY. *THEMATIC REPORT ON COMBATING ANTI-GYPSYISM, HATE SPEECH AND HATE CRIME AGAINST ROMA* [online]. Štrasburk: Council of Europe, Ad hoc Committee of Experts on Roma and Traveller Issues (CAHROM), 2013 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/roma-and-travellers/thematic-reports>

REYNDERS, Didier. *Countering illegal hate speech online: 7th evaluation of the Code of Conduct* [online]. European Commission, 2022 [cit. 2022-12-30]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

ROMANONET, Z. S. *Výroční zpráva 2021* [online]. [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: https://romanonet.cz/images/vyrocní-zpravy/VZ_RomanoNet_2021.pdf

ROMANONET. *Monitorovací zpráva občanské společnosti o kvalitě Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů v Česku* [online]. Roma Civil Monitor, 2022 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://romanonet.cz/index.php/aktuality/45-dokument-romanonet-vydal-monitorovaci-zpravu-hodnotici-vladni-romskou-strategii-na-pristich-10-let>

ROMEIA, O.P.S. *Výroční zpráva za rok 2020* [online]. [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <http://www.sdruzeniromea.cz/index.php/kdo-jsme/vyrocní-zpravy>

RYŠAVÝ, Zdeněk. Marcel Ščuka: Romové k volbám nepřišli, výsledek je prohra nás všech. *Romea.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-12-29]. ISSN 1804-9117. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/marcel-scuka-romove-k-volbam-neprišli-vysledek-je-prohra-nas-vsech>

Sdělení č. 96/1998 Sb. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 34. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-96/zneni-19980201>

SEGLOW, Jonathan. *Hate Speech, Dignity and Self-Respect. Ethical theory and moral practice* Dordrecht: Springer, 2016, 19(5), 1103-1116. ISSN 1386-2820.

SKOVAJSA, Marek, a kol.. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-681-0.

STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého trestního práva a úvahy nad nimi). *SPRÁVNÍ PRÁVO: odborný časopis pro oblast státní správy a správního práva*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2021, LIV(1/2021), 1-26.

SVOBODOVÁ, Andrea. *Nenávistné projevy v online prostředí – internetové diskuze v Česku* [online]. Praha: Multikulturní centrum, 2015 [cit. 2022-01-16]. Dostupné z: https://mkc.cz/doc/Vyzkum_grafikaDEFIN.pdf

The EU Code of conduct on countering illegal hate speech online: The robust response provided by the European Union. *European Commission* [online]. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

Trestné činy z nenávisti. *Police ČR* [online]. © 2023 [cit. 2023-05-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/trestne-ciny-z-nenavisti.aspx>

TWITTER. *Twitter User Agreement* [online]. 2022 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://twitter.com/en/tos>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Statut Rady vlády pro záležitosti romské menšiny* [online]. Praha, 2023b [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Statut-Rady-vlady-pro-zalezitosti-romske-mensiny.pdf>

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030* [online]. Praha, 2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Strategie-rovnosti--zacleneni-a-participace-Romu-2021---2030---textova-cast_OK_2.pdf

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021 [online]. Praha, 2023a [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2021_fin.pdf

Usnesení č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

Ústavní soud rozhodl, že byla porušena práva napadené ve věci pronásledování advokátky Kláry Kalibové. *In IUSTITIA* [online]. 30.3.2022 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/ustavni-soud-rozhodl/>

VÁLOVÁ, Irena. Vláda zavedla pojem předsudečná nenávist, nesprávným chováním se jí může dopustit každý. *Česká justice: nejpřehlednější průvodce českou justicí* [online]. 15.5.2019 [cit. 2023-06-09]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/05/vlada-zavedla-pojem-predsudecna-nenavist-nespravnym-chovanim-se-muze-dopustit-kazdy/>

VOCHOCOVÁ, Lenka a Jaroslav ŠVELCH. Sociální média jako nová výzva pro výzkum politické participace. *Sociologický časopis* [online]. Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences, 2015, 51(1), 65-88 [cit. 2022-12-28]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=0dce670b-b265-44a5-8894-46fea7cb5829%40redis>

Výsledky. *Křišťálová lupa 2013: Cena českého internetu* [online]. © 1998 – 2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://kristalova.lupa.cz/2013/vysledky/>

YIN, Robert K. *Case study research and applications: Design and Methods*. 4th ed. Sage, 2009. ISBN 978-1-4129-6099-1

ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?citace=1>

Zásady komunity na Facebooku. *Meta: Transparency Center* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/>

Zásady ohledně projevů nenávisti. *Nápověda YouTube* [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: https://support.google.com/youtube/answer/2801939?hl=cs&ref_topic=9282436#zippy=%2Cdal%C5%A1%C3%AD-typy-obsahu-kter%C3%A9-poru%C5%A1uj%C3%AD-tyto-z%C3%A1sady

Zásady profesionální komunity. *LinkedIn* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.linkedin.com/legal/professional-community-policies>

Zjišťování případů porušení. *Meta: Transparency Center* [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://transparency.fb.com/cs-cz/enforcement/detecting-violations/>

Seznam analyzovaných dokumentů

Profily na sociálních sítích

ROMEIA. In *Facebook* [online]. [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/sdruzeniromea>

ROMEIAOPS. In *Instagram* [online]. [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/romeaops/?hl=cs>

ROMEIA TV. In *YouTube* [online]. [cit. 2022-09-12]. Dostupné z: https://www.youtube.com/channel/UCbzQmyUM_B8gR9E3ojLsR9w

Webové stránky, oficiální dokumenty, články

KOSTLÁN, František. Policie obvinila dva muže za rasistické výroky v souvislosti v tragédii v Bohumíně. Piráti a ROMEIA na ně podávali trestní oznámení. *Romea.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/policie-obvinila-dva-muze-za-rasisticke-vyroky-v-souvislosti-v-tragedii-v-bohumine-pirati-a-romea-na-ne-podavali-trestni>

Re-ACT: Remember and ACT! [online]. [cit. 2023-05-26]. Dostupné z: <https://react.inach.net/>

ROMEIA, O.P.S. *Hate Killer 3000! Kampaň Můžeš pomoci s Hynkem Čermákem dává návod, jak se postavit proti nenávistným útokům* [online]. Tisková zpráva, 2019a. Dostupné z: <http://www.sdruzeniromea.cz/index.php/pripravujeme/60-aktualne/tiskove-zpravy/102-hate-killer-3000-kampan-muzes-pomoc-s-hynkem-cermakem-dava-navod-jak-se-postavit-proti-nenavistnym-utokum>

ROMEIA, O.P.S. *ROMEIA podala přes deset trestních oznámení kvůli rasistickým a výhrůžným komentářům na Facebooku* [online]. Tisková zpráva, 2017 [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <http://www.sdruzeniromea.cz/index.php/pripravujeme/60-aktualne/tiskove-zpravy/49-romea-podala-pres-deset-trestnich-oznameni-kvuli-rasistickym-a-vyhruzny-m-komentarum-na-facebooku>

ROMEIA, O.P.S. *ROMEIA se zapojila do kampaně proti nenávisti v diskuzích před Evropskými volbami* [online]. Tisková zpráva, 2019b [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <http://www.sdruzeniromea.cz/index.php/pripravujeme/60-aktualne/tiskove-zpravy/88-romea-se-zapojila-do-kampane-proti-nenavisti-v-diskuzich-pred-evropskymi-volbami>

ROMEIA, O.P.S. *ROMEIA společně s místopředsedkyní Pirátů Olgou Richterovou podala trestní oznámení kvůli rasistickým komentářem k tragédii v Bohumíně* [online]. Tisková zpráva, 2020 [cit. 2023-05-20]. Dostupné z:

<http://www.sdruzeniromea.cz/index.php/pripravujeme/60-aktualne/tiskove-zpravy/129-romea-spolecne-s-mistopredsedkyni-piratu-olgou-richterovou-podal-trestni-oznameni-kvuli-rasistickym-komentarem-k-tragedii-v-bohumine>

ROME A, O.P.S. *Výroční zpráva za rok 2014* [online]. [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <http://www.sdruzeniromea.cz/index.php/kdo-jsme/vyrocnizpravy>

ROME A, O.P.S. *Výroční zpráva za rok 2020* [online]. [cit. 2023-02-27]. Dostupné z: <http://www.sdruzeniromea.cz/index.php/kdo-jsme/vyrocnizpravy>

ROME A. Romští aktivisté podávají trestní oznámení proti nenávisným projevům na internetu. *Romea.cz* [online]. [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/romsti-aktiviste-podavaji-trestni-oznameni-proti-nenavistnym-projevum-na-internetu>

RYŠAVÝ, Zdeněk. Podmíněný trest za rasistický komentář u článku o požáru v Bohumíně. *Romea.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/podminenytrestzarasistickykomentar-u-clanku-o-pozaru-v-bohumine>

SafeNet: bezpečné on-line prostředí. *Romea: romská mediální a vzdělávací organizace* [online]. [cit. 2023-05-26]. Dostupné z: <https://www.sdruzeniromea.cz/index.php/co-delame/safenet-bezpecne-on-line-prostredi>

VOTAVOVÁ, Jitka. Rasistické nadávky, výhrůžky smrti na Facebooku. Státní zastupitelství případy shazuje ze stolu. Nejde o trestné činy. *Romea.cz* [online]. 2017b [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/rasisticke-nadavky-vyhruzky-smrti-na-facebooku-statni-zastupitelstvi-pripady-shazuje-ze-stolu-nejde-o-trestne-ciny>

VOTAVOVÁ, Jitka. Vyhržoval vypálením organizaci ROME A. Podle policie ani státního zastupitelství nejde o trestný čin. *Romea.cz* [online]. 2017a [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/vyhrozoval-vypalenim-organizaci-romea-podle-policie-ani-statniho-zastupitelstvi-nejde-o-trestny-cin>

Přílohy

Příloha č.1 - ukázka návodných otázek pro polostrukturované rozhovory

- 1) Jaká je vaše pozice v organizaci Romea a jak dlouho v ní působíte?
- 2) Pracujete s nebo sledujete sociální sítě organizace?
- 3) K čemu podle Vás Romea sociální sítě využívá?
- 4) Máte představu o tom, kdo sleduje sociální sítě organizace, jaké je její publikum?
- 5) Jste si vědom toho, že se pod některými vašimi příspěvky na sociálních sítích objevují nenávistné komentáře? Víte, na koho nejčastěji cílí?
- 6) Jak se cítíte, když čtete nenávistné komentáře na sociálních sítích organizace?
- 7) Jaké komentáře ve vás vzbudí nejsilnější reakce?
- 8) Cítil jste se někdy vy sám ohrožen takovými komentáři? / Čelil jste vy sám nenávistným útokům v online prostoru?
- 9) Jaká je podle Vás nejlepší reakce na takové komentáře?
- 10) Má Romea konkrétní strategii pro své sociální sítě, jak nenávistným komentářům předcházet, případně jak je řešit?
- 11) Jak vnímáte přístup sociálních sítí k nenávistným komentářům? Je podle vás dostatečný?
- 12) Ovlivňují nenávistné komentáře Vaši práci v organizaci? Pokud ano, tak jak?
- 13) Ovlivňují podle Vás nenávistné komentáře celkovou atmosféru v organizaci?
- 14) Organizace Romea již několik let upozorňuje na problematiku nenávistných projevů, a to nejen v online prostoru. Má za sebou i několik projektů na toto téma. Je podle Vás důležité, aby se neziskové organizace i nadále věnovaly tomuto tématu?
- 15) Napadá Vás ještě něco k tématu, co byste chtěl, aby v našem rozhovoru zaznělo?